

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898.

Andra Kammaren.

N:o 14.

Lördagen den 5 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästförflutne februari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda proposition angående statsanslag för utvidgande af en skeppsdocka å Lindholmen vid Göteborg.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtande n:o 36.

§ 4.

Till behandling förelåg till en början statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Under *mom. 1.* hemställde utskottet:

att Kongl. Maj:ts förslag om uppförande i postverkets stat af
aflöning för en femte byråchef hos generalpoststyrelsen måtte vinna
Riksdagens bifall.

*Angående
anslag till en
femte byråchef
hos general-
poststyrelsen.*

I afgifven reservation hemställde deremot herrar *Pehrson* i Törne-
ryd, *Ergson* i Vestlandaholm, *von Friesen*, *Persson* i Stallerhult,

Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 14.

Angående *Erickson* i Bjersby, *Kihlberg*, *Larsson* i Mörtlösa, *I. Månsson*, *Sjö*,
 anslag till en femte byråchef
P. Norberg, *Petersson* i Dänningelanda och *Persson* i Tällberg:
 hos general-
 poststyrelsen.

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna
 Riksdagens bifall.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Jag ber att få hänvisa till den vid denna punkt af herr P. Pehrson jemte öfriga statsutskottsledamöter från Andra Kammaren afgifna reservation och yrka bifall till denna, d. v. s. afslag å såväl utskottets hemställan som den kongl. propositionen i ämnet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr talman, mina herrar! Att någon tvekan kan göra sig gällande, då det blir fråga om att på staten för ett centralt embetsverk uppföra en ny tjänstebefattning — i synnerhet om det, såsom här, är fråga om en befattning i tredje lönegraden — är ju en lika vanlig som naturlig och lättförklarlig sak. Man tycker, att embeten och tjänster äro många nog ändå, och söker, helt naturligt, att hålla antalet inom en så begränsad ram som möjligt.

Jag tillstår dock, att, hvad det nu föreliggande fallet beträffar, jag för min del icke rätt kan inse de skäl, hvarpå denna tvekan grundar sig.

Jag ber då först att få fästa uppmärksamheten derpå, att statens stora kommunikationsverk i många hänseenden intaga en annan ställning än statens öfriga embetsverk. I flertalet af dessa andra verk ökas väl också antalet mål i den mån som folkmängden och näringslivet i landet tilltaga, kommunikationerna utvecklas o. s. v. Men denna utveckling kan här stundom gå ganska långsamt och motväges ibland af inflytelser i motsatt riktning; det kan således hända, att vissa slags mål aftaga. Annat är förhållandet i fråga om kommunikationsverken. Någon har sagt, att vår tid står under samfärdselsns tecken. Och det är väl knappast något, som så mycket bidrager att åt vår tid gifva dess säregna pregel som just de i så utomordentligt hög grad lättade kommunikationerna. Häraf följer helt naturligt, att arbetet i de verk, som hafva att förmedla dessa kommunikationer, befinner sig i ständigt framåtskridande; stillastående är här detsamma som tillbakagång. Det kan därför icke hjälpas, att kostnaderna så väl för materiel som personal nästan för hvarje år ökas. Och detta behöfver icke innebära något oroande, ty i bredd med de ökade kostnaderna gå ju äfven ökade inkomster.

Men om nu än — för att hålla mig till postverket — detta bär sig sjelf, innebär visserligen denna omständighet icke någon orsak att visa alltför stor liberalitet i fråga om tjänster och löner. Uppkommande

öfverskott på postverkets rörelse kunna nog finna sin användning, vare sig till nedsättning i postafgifterna eller såsom bidrag till andra statsverkets utgifter — utan att jag nu vill inlåta mig på den omtvistade frågan, huruvida postverket öfver hufvud bör utgöra en inkomstkälla för statsverket eller icke. Hvad den nu föreliggande utgiftsposten beträffar, anser jag dock den för min del både nyttig och nödig.

Innan jag ingår på frågan om behofvet af den nya befattningen, ber jag att något litet få uppehålla mig vid den sammanställning, som reservanterna här gjort mellan det af poststyrelsen i fjol framställda, men af Kongl. Maj:t icke upptagna, förslag om en ny byråchefsbefattning och det förslag, som nu föreligger. Då man läser reservanternas motivering, kan man få den föreställningen, att reservanternas mena, att det förslag, som nu framkommit, är ungefär detsamma, som i fjol framställdes af poststyrelsen, ehuru i något olika form. Sådant är emellertid icke förhållandet. Det är nu fråga om en helt annan sak. Såsom herrarne veta, finnes det på poststyrelsens stat fyra ordinarie byråchefsbefattningar; på postsparbankens stat finnes en byråchefsbefattning, men denna är lika litet som öfriga befattningar i postsparbanken uppförd på ordinarie stat. Nu har det sedan åtskilliga år varit förhållandet, att en af poststyrelsens ordinarie byråchefer uppehåller förordnande såsom byråchef i postsparbanken, medan hans egen befattning uppehålls af vikarie. För att få slut på detta förhållande, som medförde åtskilliga olägenheter för poststyrelsen, var det som poststyrelsen i fjol framlade sitt förslag, att byråchefsbefattningen i postsparbanken skulle uppföras såsom ordinarie å poststyrelsens stat, hvarigenom äfven skulle komma att inträffa, att den förut fungerande vikarien äfven blefve ordinarie byråchef. Detta poststyrelsens förslag afböjdes emellertid af Kongl. Maj:t, därför att, om, såsom sannolikt vore, postsparbanken om någon tid skulle komma på ordinarie stat och sålunda få egen ordinarie byråchef, poststyrelsen ändock skulle fått behålla den femte byråchefen, äfven sedan denne ej längre behöfdes för postsparbankens räkning, utan att då ännu fullständig utredning var förebragt, om nämnda byråchefsbefattning erfordrades för poststyrelsens eget behof.

Nu är ställningen deremot en annan. En af poststyrelsens ordinarie byråchefer kommer att fortfarande uppehålla förordnande som byråchef vid postsparbanken — deri har således ingen ändring skett. Men deremot har poststyrelsen nu förebragt en utredning, som Kongl. Maj:t funnit fullt tillfredsställande, och hvarigenom ådagalagts, att poststyrelsen för sin egen räkning behöfver ytterligare en byråchef. Jag kan därför icke förstå, att något stöd förefinnes för reservanternas hemställan, att frågan om uppförande af en femte byråchef inom poststyrelsen på ordinarie stat må uppskjutas, till dess frågan om postsparbanken fått sin lösning. För min del kan

*Angående
anslag till en
femte byråchef
hos general-
poststyrelsen.*
(Forts.)

Angående anslag till en femte byråchef hos generalpoststyrelsen. jag nemligen icke finna, att dessa frågor stå i något samband med hvarandra.

(Forts.)

Reservanterna hafva sagt, att de anse, att poststyrelsen icke åstadkommit erforderlig utredning i fråga om behovet af en femte byråchef. Den provisoriska femte byrå, som nu på tredje året fungerar, har likväl, såsom herrarne finna af Kongl. Maj:ts proposition, befunnits oundgängligen nödig. Och jag tror icke, att man kan säga, att poststyrelsen ådagalagt tendenser att tillskapa onödiga tjänster med otillräcklig sysselsättning för innehafvaren. Om således redan under nuvarande förhållanden denna femte föredragande inom poststyrelsen befunnits nödig, finnes det då någon, som kan tro, att den tid kan komma, då han icke vidare är behöfvig? I poststyrelsen kan och får det icke blifva tal om någon egentlig balans af mål, med hvars afarbetande den adjungerade ledamoten blir obehöfvig och kan undvaras. De alla flesta mål inom poststyrelsen äro af den beskaffenhet, att de fordra ett mycket snabbt afgörande. Och herrarne behöfva icke vara oroliga för, att icke antalet mål i poststyrelsen i framtiden skall ökas. Antalet diariiförda ärenden i styrelsen utgjorde 1895 12,900, 1896 13,088 och 1897 13,931. Som jag nyss nämnde, kan i andra verk antalet mål fluktuera och stundom till och med nedgå. I poststyrelsen deremot är det poströrelsen, som skall tillföra styrelsen mål, och knappast något torde vara så säkert, som att denna rörelse ännu i en öfverskådlig framtid kommer att ökas. Förhållandet är så känt och erkänt, att jag icke behöfver anföra många siffror. Herrarne finna på sid. 6 i utskottets betänkande, huru poströrelsen ökats från 1893—96.

Jag skall be att få lemna en redogörelse för ökningen från år 1896 till år 1897.

Antalet vanliga portoplygtiga bref hade på detta år ökats med 5,249,670, motsvarande 7,8 % brefkort — jag nämner, för att ej blifva för omständlig, ej de absoluta tal, som utvisa ökningen — med 13,8 %, korsbandsförsändelser med 15,1 %, abonnerade tidningar och tidskrifter (nummerexemplar) med 25,7 %, portofria försändelser med 6,8 %, rekommenderade försändelser med 5,8 %, oassurerade paket med 18,3 %, assurerade försändelser med 4,2 % och postanvisningar med 7,1 %. I hela antalet försändelser uppgår ökningen till 31,431,899 stycken, motsvarande 17,2 %.

Nu måste man visserligen erkänna, att 1897 var ett exceptionellt år i många afseenden, men af de anförda siffrorna ser man i alla fall, hvilken ökning poströrelsen kan erhålla på kort tid.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på, att den ena af de båda byråer, i hvilka revisionsbyrån nu är provisoriskt delad och enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle definitivt delas, skulle komma att taga befattning med de ärenden, som röra postverkets deltagande i verdenspostföreningen. Om man tar kännedom om de konventioner, som gälla i detta afseende, och de internationella reglementena, finner man, att det är en högst aktningsvärd internationel lagkodex,

och att det fordras mycket arbete att handlägga de synnerligen in-
vecklade saker, som äro beroende på dessa reglementen.

Frågan gäller här, huruvida den nu befintliga provisoriska byrån
skall komma att uppföras på ordinarie stat eller icke. Anser man,
att denna förändring icke skall ske, är orsaken antagligen den, att
man håller före, att byrån kan komma att bli obehöfelig. Men jag
tror, att i detta afseende icke någon tvekan behöfver förefinnas att
redan under nuvarande förhållanden uppföra den femte byråchef-
platsen på ordinarie stat.

*Angående an-
slag till en
femte byråchef
hos general-
poststyrelsen.*
(Forts.)

Herr vice talmannen Swartling: På grund af hvad som blifvit an-
fördt såväl i den kongl. propositionen som i statsutskottets utlåtande och
jembväl med anledning af hvad som nu senast yttrats ifrån stats-
rådsbanken, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag vill gerna erkänna, att
det sätt, hvarpå frågan i år framkommit, är vida att föredraga fram-
för det sätt, som af generalpoststyrelsen förra året var föreslaget;
ty nu gar man rakt på saken, och det är alltid bättre och lämpligare,
synes det mig, än att, som i fjol ifrågasattes, söka att på en omväg
nä samma mål. Men resultatet blir i alla fall detsamma, nemligen
att en ny byråchefsbefattning skulle inrättas i generalpoststyrelsen,
att en ny ordinarie tjänst således skall kunna få inrättas.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade förra året
alldeles bestämdt, att om det af generalpoststyrelsen framställda
förslaget blefve bifallet, hade man i sjelfva verket för all tid fast-
slagit inrättandet af ett femte byråchefsembete i generalpoststyrelsen.
Resultatet skulle blifva detsamma — endast sättet var olika. Som
sagdt, för min del uppskattar jag till fullo regeringens afböjande af
förslaget förra året och gifver, äfven jag, bestämdt företräde åt det
sätt, hvarpå saken genom det nu framlagda förslaget, der man vill
vinna samma mål, framkommit.

Jag kan således icke annat än i *det* hänseendet ge regeringens
framställning i år mitt fulla bifall, men det hindrar icke, att jag
ansett mig böra se till, om det öfver hufvud taget är nödvändigt,
att en ny ordinarie byråchefspatser nu uppföres på generalpoststy-
relsens stat. Inom generalpoststyrelsen är det för närvarande rätt
ledsamma förhållanden, på den grund att två af de ordinarie byrå-
cheferna äro upptagna på annat håll, och att sålunda deras platser
måste bestridas af vikarier och dessa vikariers platser af vikarier
och så undan för undan, hvartill då kommer, att en adjungerad
ledamot är i styrelsen förordnad, hvilket ytterligare föranleder till
att det blir en sådan der sträng af extra ordinarier.

Det är nog, på det hela taget, en icke så ofördelaktig ställning, i
hvilken den *adjungerade* ledamoten befinner sig, då han, efter hvad jag
hört sägas, lärer få byråchefslön, d. v. s. 6,400 kronor om året. Det
är således icke han, som lider något egentligt men, utan på grund

Angående anslag till en femte byråchef hos generalpoststyrelsen. (Forts.)

deraf, att postsparbankens chef varit och är byråchef i generalpoststyrelsen, har dennes tjänst måst uppehållas genom vikarie, och det är den sistnämnde tjänstemannen, som nu har uti, som jag tror, tio år varit tillförordnad byråchef, för hvilken det onekligen är ofördelaktigt, att vikariatskapet skall fortsättas, så att han icke kan bli ordinarie byråchef, enär han nu går miste om ålderstillägg. Men man får väl icke betrakta dessa förhållanden såsom permanenta; låt vara att den adjungerade ledamoten icke, så vidt man nu vill medgifva, kan undvaras, så måste man väl dock erkänna, att de öfriga här berörda förhållandena icke äro konstanta, utan beroende på tillfälligheter. Och de af dessa tillfälliga förhållanden härflytande olägenheterna är det, som äro de öfvervägande.

Att man nu särskildt skulle vara i behof af en ny byråchef, framgår icke utaf de inkomna målens antal och af den vexling, som detta antal under de senaste åren har undergått.

År 1892 inkommo	14,596 mål,
» 1893 »	13,446 » ,
således en minskning af	1,150 » .
År 1894 inkommo	13,019 » ,
» 1895 »	12,900 » ;

jemför man sist anförda siffror med dem för år 1892, får man således en minskning af 1,600 mål.

Sedan har visserligen antalet nyinkomna mål återigen stigit så, att det år 1896 utgjorde 13,088, och, om jag hörde herr finansministern rätt, har detta antal under år 1897 uppgått till omkring 13,900; men vi äro ändock icke uppe i den siffra, som vi hade för 1892, hvilken var 14,596. Jag kan således icke se, att det här förefinnes det skäl, som eljest brukar kunna förebäras, när man vill hafva nya tjänster inrättade, nemligen ökning uti de inkomna målens antal. Det var ju också meningen, när den nya decentralisationen i postverket infördes, att målen hos generalpoststyrelsen skulle minskas, derigenom att dessa distriktchefer, om jag så må kalla dem, sjelfständigt skulle handlägga vissa mål, som förut ingått till generalpoststyrelsen. Detta var ett utaf motiven till att dessa distriktschefsplatser inrättades.

Med afseende på antalet under året afgjorda mål har en minskning inträdt, ty år 1892 utgjorde antalet afgjorda mål 14,510, men år 1896 endast 13,013. Jag vet nu icke, hvarpå denna minskning beror, men om man nu kunde afgöra lika många mål som år 1892, så borde man icke hafva någon balans af mål vid 1897 års slut — annat än den, som naturligtvis vid hvilket datum som helst måste förefinnas, i följd deraf att de mål, som inkomma den dagen och de närmast föregående, ju icke kunna alla på den dagen blifva afgjorda.

Det finnes således, så vidt jag kan se, i detta icke något skäl för att nu inrätta en ny byråchefsplats, och jag ber därför att få vidhålla mitt förut framställda yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Att antalet inkomna mål under år 1892 var större, än det var år 1895, beror derpå, att, såsom herr von Friesen jemväl erinrat, postinspektionen tillkommit sedan förstnämnda år och bortledt en del mål från styrelsen. Derför har jag också inskränkt mig till att visa, att antalet mål, som handlagts hos styrelsen, ökats, *efter det postinspektionerna tillkommit*, ehuru det naturligtvis nu är något mindre än före dessa inspektioners tillkomst. Jag ber i öfrigt att i fråga om den inverkan, som postinspektionernas tillkomst haft i ifrågavarande afseende, få erinra om hvad generalpoststyrelsen härom upplyst. Styrelsen säger nemligen: »Af hvad sålunda meddelats ansåge generalpoststyrelsen framgå, att postinspektionsinrättningen icke kunnat varaktigt från styrelsen afleda ökad arbete. Detta hade för öfrigt icke heller varit postinspektionernas väsentligaste uppgift. Dem åläge i första rummet att öfvervaka postbefordringen och göromålen å postanstalterna, tillse, att anordningarna vid postanstalterna till allmänhetens betjenande vore eller blefve med hänsyn till trafikens omfattning tillfredsställande, utöfva förmanskap öfver distriktens postpersonal, inspektera och inventera postkontoren, inspektera de å jernvägarne framgående postkupéexpeditioner och postiljonskupéer, hos generalpoststyrelsen föreslå inrättande, indragning eller förändring af postanstalter och postgångar m. m. Styrelsen framhölle, att dessa ärenden, som vore af stor vikt för postverkets rätta skötsel och tidsenliga utveckling, med en samvetsgrann handläggning varit af beskaffenhet att snarare framkalla nya ärenden till styrelsens handläggning än att minska antalet eljest befintliga.»

Jag ber ock att särskildt få fästa uppmärksamheten derpå, att det är med hänsyn till de *efter postinspektionernas tillkomst* förefintliga förhållanden, som styrelsen ansett, att en ny byråchefsbefattning nu är oundgänglig och äfven för framtiden kommer att så vara. Jag tror derför, att man nu icke behöfver fästa afseende vid den omständigheten, att genom postinspektionernas tillkomst en del mål afledts från styrelsen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvarterdera af de gjorda yrkandena, afslög kammaren utskottets hemställan och biföll reservationen.

I mom. 2, som härefter föreslogs, hemstälde utskottet:

att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente, måtte besluta, att anslaget ålderstillägg i postverkets stat uppföres med 340,000 kronor.

*Angående
ett andra
ålderstillägg
för
postvaktbe-
tjente.*

Häremot hade reservation anmälts af herr *von Friesen*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa:

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente, må besluta, att anslaget »ålderstillägg» i postverkets stat uppföres med 390,000 kronor.

(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en reservation, uti hvilken jag yrkat bifall till Kongl Maj:ts förslag. Hvilket detta förslag är, finner kammaren af utskottets utlåtande sid. 12, stycket midt på sidan. Kongl. Maj:t har nemligen hemställt om bifall till det af generalpoststyrelsen framställda förslaget, hvilket lyder, »att vid postanstalt anställd vaktbetjent, som, enligt nu gällande bestämmelser, efter fem års väl vitsordad tjänstgöring kommit i åtnjutande af 100 kronors ålderstillägg till lönen, måtte förklarar berättigad att uppbära ett andra ålderstillägg å 100 kronor till lönen efter ytterligare 5 år, under enahanda vilkor i öfrigt, som gälde i afseende å första ålderstillägget; dock med iakttagande, att det andra ålderstillägget ej i något fall utginge för tiden före 1899 års början och icke grundlade ökad pensionsrätt för innehafvaren.»

Det är således fråga om ett andra ålderstillägg efter tio års tjänstgöring såsom ordinarie postvaktbetjent, dock att detta andra ålderstillägg icke får grunda rätt till ökad pension. Detta sista tillägg har gjorts särskildt med hänsyn till den mindre goda ställningen i civilstatens pensionsinrättning, från hvilken bidrag till pensioneringen skulle utgå och hvilken inrättning icke lärer vara i stånd att därför vidkännas ökade utgifter.

Denna fråga förelåg till behandling äfven vid 1896 års riksdag. Redan då hade generalpoststyrelsen föreslagit ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente och Kongl. Maj:t upptagit detta förslag, dock med någon jenkning, så att det fått samma form, som det nu har. Då blef emellertid frågan något komplicerad, enär generalpoststyrelsen i sin skrifvelse tillika hade framhållit, att antalet af e. o. postvaktbetjente vore alldeles för stort och att starka skäl talade för att uppflytta flere af dem på ordinarie stat, men att styrelsen, som icke velat komma med två förslag samtidigt, för det dåvarande allenast hade velat underställa förslaget om ett andra ålderstillägg Kongl. Maj:ts pröfning. Den omständigheten, att äfven detta andra alternativ till förbättring af postvaktbetjentes ställning äfven var af generalpoststyrelsen framhållet, föranledde emellertid statsutskottet att afvisa Kongl. Maj:ts förslag beträffande det andra ålderstillägget och i stället öfvergå på det andra af generalpoststyrelsen framställda alternativet, nemligen ökning af antalet ordinarie postvaktbetjentplatser, och när frågan kom till kamrarna, stod statsutskottets förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ökning af antalet ordinarie postvaktbetjentplatser emot Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg. Då nu frågan var sålunda komplicerad,

inträffade, att äfven i denna kammare förslaget om skrifvelse till Kongl. Maj:t blef bifallet, medan Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg af kammaren afslogs. Jag tror, att denna komplikation af frågan, som sålunda förelåg, mycket bidrog till den utgång, saken då fick i denna kammare.

Jag behöfver kanske nu något erinra om de löneförmåner, som för närvarande tillkomma postvaktbetjente. De äro för det första 500 kr. i lön och 100 kr. i ålderstillägg efter 5 års tjenstgöring. Dessutom ha postvaktbetjente dagtraktamente, som kan betraktas såsom ett slags tjenstgöringspenningar. Detta dagtraktamente utgår i allmänhet för postvaktbetjente, som tjenstgöra å platser norr om Dalelfven, med 1 krona 15 öre om dagen, och för dem, som ha tjenstgöring söder om Dalelfven, med 1 krona per dag. Dessutom förekommer högre dagtraktamente till belopp mellan 1 krona 25 öre och 2 kronor i de större städerna, äfvensom för t. ex. sådana postiljoner, som äro anställda vid jernvägspostkupéerna och hvilka ofta få tjenstgöra såsom posttjenstemän, oaktadt de innehafva tjenst såsom postvaktbetjente. Vidare ha åtminstone de ordinarie postvaktbetjenterna fria uniformspersedlar. Huruvida dessa skola inräknas i aflöningen, torde vara svårt att säga, åtminstone huruvida de skola inräknas till hela sitt värde. Ytterligare har, såsom också i statsutskottets utlåtande finnes anmärkt, ett antal brefbärareförmän här i Stockholm ett arvode på 10 kronor i månaden. Jag tror emellertid icke, att det är riktigt att taga hänsyn till detta sistnämnda, när man talar om hela postvaktbetjentcorpsens aflöningsförhållanden, ty antalet af ordinarie postvaktbetjente utgör 941, och dessa brefbärareförmän äro blott 25; deras aflöning torde väl således icke få utöfva något inflytande på sakens bedömande, när fråga är om hela corpsens aflöning. Slutresultatet blir, att den lägsta aflöningen med ett ålderstillägg, om man icke räknar in beklädnaden, uppgår till 965 kronor och den högsta till 1,330 kronor. Huru många för närvarande ha den högsta aflöningen, vet jag icke, men år 1896, då frågan sista gången var före i Riksdagen, funnos endast 67, som hade denna högsta aflöning; ej heller vid dessa torde man således, då frågan gäller en corps på 941 personer, böra fästa stort afseende. Det rigtiga torde nog vara, att af de många aflöningsklasserna den är den talrikaste, inom hvilken en årsaflöning af 965 kronor är den högsta, som kan uppnås, om man ser bort från uniformspesedlarne.

Sådant är det nuvarande förhållandet. Den löneförbättring, som nu föreslås, utgöres, såsom redan är nämnt, af ett andra ålderstillägg åt ordinarie postvaktbetjente att erhållas fem år efter det de fått det första ålderstillägget. Man har invändt, att då Riksdagen så nyligen som år 1897 beviljat en förbättring i postvaktbetjentes ställning genom att uppföra 150 nya platser på ordinarie stat, så vore det icke skäl att redan vid denna riksdag någon åtgärd vidtoges till förbättrande af postvaktbetjentes ställning. Men jag ber

*Angående
ett andra ålderstillägg för
postvaktbetjente.
(Forts.)*

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)

att häremot få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, som också framhålles såväl i generalpoststyrelsens framställning som i statsrådsprotokollet, att 1897 års förbättring kom *de yngste* postvaktbetjente till godo, men att hvad man från början hade begärt, var, att *de äldre* skulle få någon löneförbättring, och att dessas ställning icke beröres af den åtgärd, som förra året vidtogs för att de extra postvaktbetjente skulle erhålla snabbare befordran.

Det är också att märka, att före år 1885 hade postvaktbetjente två ålderstillägg, men att vid den reglering, som då verkställdes, det andra af dessa ålderstillägg borttogs. Visserligen var det meningen, att detta skulle ske i sammanhang med en förbättrad lönestat i öfrigt för postvaktbetjente, men för det stora flertalet inträdde aldrig någon dylik förbättring, utan detta blef förhållandet endast för dem, som förut varit sämst aflönade. Hvad som då verkställdes var således endast en *löneutjämning*, hvilken till och med skulle hafva ledt till en försämring i vissa postvaktbetjentes ställning, derest icke särskilda åtgärder till förekommande af en sådan påföljd vidtagits, åtgärder, hvilka, enligt hvad generalpoststyrelsen sjelf säger, dock icke i alla fall ledt till önskad resultat. Om 1885 års löne reglering säger generalpoststyrelsen år 1896, att någon allmän löneförbättring aldrig varit afsedd att genom densamma åstadkommas, ehuru väl medgifvas kunde, att vid regleringens genomförande förbättringen i inkomster sannolikt skulle blifvit större, om de anslagna medlen dertill lemnat tillgång. Genom denna löne reglering fingo postvaktbetjente således icke, som de hade trott, någon löneförbättring öfver lag, och det är klart, att, när de dertill miste det andra ålderstillägget, de skulle finna sig föranlåtna att arbeta för att detta ålderstillägg å nyo skulle komma dem till godo.

Postverkets ekonomiska ställning var också en annan 1885, än den är nu. Då var öfverskottet af inkomster öfver driftkostnader 260,000 kronor, men 1896, det sista år, för hvilket bokslut föreligger, var samma öfverskott 1,018,577 kronor. Öfverskottet och postverkets tillgångar hafva således i hög grad ökats, och möjligheten att nu bereda postvaktbetjente en löneförbättring är därför nu vida större, än den var 1885.

Om man sedan ser på billigheten af den löneförbättring, som nu föreslås, så tror jag icke, att man kan bestrida den. Det arbete, som postvaktbetjente hafva att utföra, är i allmänhet i hög grad ansträngande icke endast för kroppen, utan äfven för själen. De hafva en lång, tung och i en hel mängd fall mycket enerverande tjänstgöring. Dessutom är att märka, att de hafva en mycket ansvarsfull tjänstgöring dels med de vanliga brefven, ty en hvar fordrar ju, att dessa bref skola komma honom raskt och säkert till handa, dels med värdeförsändelser, som åt dem öfverlemnas för kringbäring. Af den anledningen tror jag därför, att man bör tänka på att gifva dem en något så när tillräcklig lön.

Hvad sedan lefnadskostnaderna beträffar, så har jag sökt bilda mig en föreställning om hvad dessa för personer i den ställning, som postvaktbetjente hafva, kunna uppgå till, och jag har då funnit, att det nu begärda lönetillägget verkligen är för dem behöfligt. Man kan ju jemföra dem med arbetare, ehuru de väl stå något litet trappsteg högre med afseende å behof. De måste sjelfva vara snyggt klädda, och det kunna de icke vara, om de icke också hafva någorlunda snyggt i hemmen. Behofvet af t. ex. kläder i deras familj blir därför kanske något större än i en vanlig arbetares. Men om jag nu söker se till, hvilka lefnadskostnaderna äro för en vanlig arbetare, så har jag här i en redogörelse för arbetareförhållandena i Stockholm af G. af Geijerstam uppgifter härom, af hvilka man kan få åtskilliga upplysningar. Här fins en veckoräkning för ett hushåll på fem personer, i hvilken blott matvaror och gas äro upptagna. Denna räkning slutar på 15 kronor 72 öre i veckan. Jag har också en annan räkning, som slutar på 12 kronor 6 öre. Sjelf har jag genom uppgifter från fullt tillförlitligt håll kommit till det resultat, att en familj om man, hustru och två barn med nättaste nöd kan här i Stockholm, i den ställning postvaktbetjente hafva, lefva på 13 kronor i veckan. Då har jag dock icke tagit i betraktande, att postvaktbetjente på grund af sin tjenstgöring ofta tvingas att äta utomhus. Dessa 13 kronor i veckan göra 676 kronor om året. Så beräknar jag ett rum och kök i Stockholm, och det kan icke upptagas till mindre än 240 kronor. Vidare har jag ved, kol och lyse. som upptages till 50 kronor, hvilket då är mycket lågt beräknadt, samt kläder och skodon för dessa fyra personer, beräknade till 180 kronor. som ingalunda är för mycket, äfven med hänsyn till att uniformspersedlarna för mannen erhållas från postverket. Dessa postvaktbetjente slita nemligen skodon i oerhörd grad, och herrarne tro mig kanske icke, då jag försäkrar, att det ofta händer, att en halfsula icke räcker längre än två veckor för en postvaktbetjent och att det kan åtgå 100 kronor om året till skodon endast åt mannen.

Jag har vidare skaffat mig upplysningar om lefnadsförhållandena i rikets andra stad, Göteborg. Jag har en årsräkning, icke särskildt för postvaktbetjente, men för en vanlig arbetare, och denna räkning synes mig vara synnerligen billig, men den går dock till 969 kronor 90 öre. Herrarne kunna nu sjelfva bedöma saken, då den talrikaste aflöningsklassen bland postvaktbetjente är den, i hvilken de högst komma till 965 kronor. Här i Stockholm hade jag en med njuigg beräkning hopkommen årsräkning, som slutade på 1,146 kronor. Här kunna postvaktbetjente visserligen komma till högre löneförmåner, det är sant, men denna befordran till högre löneklass inträder icke regelbundet efter vissa år, utan i mån af ledighet inom de klasser, som hafva högre dagtraktamente. Postvaktbetjente i Stockholm — likasom i Göteborg och Malmö, tror jag — äro nemligen indelade i fyra klasser med dagtraktamente af lägst 1 krona 25 öre och högst 2 kronor. Det är ungefär lika många i hvarje

*Angående
ett andra
älderstillägg
för
postvaktbe-
tjente.*

(Forts.)

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

klass, men det är blott i mån af ledighet inom de högre klasserna, som uppflyttning sker från lägre till högre klass. Här kunna de alltså i lägsta klassen påräkna något mer än 965 kronor, eller ungefär 90 kronor dertill, men äfven om jag tillägger detta, så räcker det dock icke till för den nyss omtalade räkningen på 1,146 kronor, i hvilken jag dock icke har tagit med skatter, nöjen, tidningar eller andra småutgifter, som förekomma i hvarje hushåll. Jag tror därför, att behovet väl motiverar detta andra ålderstillägg, som här nu föreslås.

Hvad vidare formen för löneförbättringen beträffar, så har jag många gånger förut haft tillfälle att uttala, att jag anser ålderstillägg vara en synnerligen god form för löneförbättring. Derigenom sporras vederbörande att med större ifver och nit sköta sin plats. Derigenom hålles hans humör uppe, så att han i det dagliga slitet har något att syfta på, att hoppas på, och blott detta är mycket att sätta värde på. Jag anser således, att generalpoststyrelsen och Kongl. Maj:t väl uppfattat situationen, då de föreslagit, att löneförbättringen skulle utgå i form af ett ålderstillägg.

Den kostnad, som detta tillägg skulle medföra för postverket, låter betydlig, ty det skulle blifva cirka 50,000 kronor, men då man besinnar, att dessa medel skulle komma 500 personer till godo, kan man icke betrakta summan såsom betydlig, i synnerhet om man jämför den med postverkets finanser. Generalpoststyrelsen har beräknat, att år 1899 af postverkets influtna medel 410,000 kronor skola användas till nybyggnader, men ändock, äfven om det här ifrågasatta anslaget beviljas, återstå 725,000 kronor, som skola ingå till statsverket eller kunna på annat sätt disponeras. Såsom jag nyss sade, är det sista föreliggande bokslutet det för år 1896, och då uppgick postverkets öfverskott till 1,018,577 kronor. Det är ett rekord, som svenska postverket sålunda har slagit, ty så stort öfverskott som en million har det aldrig förut haft. Detta år kan därför betraktas såsom ett jubelår för det svenska postverket. Kan man bättre fira detta jubelår än genom att gifva någon del af dessa stora inkomster åt dessa lägsta tjenare i postverket, postvaktbetjente? Det blir dock blott en femtondedel af postverkets återstående öfverskott, hvilket, såsom jag nyss nämnde, utgjorde 725,000 kronor. Och man får icke tro, att icke postverkets inkomster i väsentlig mån bero på det nit, som dessa lägsta tjänstemän utveckla. På deras intresse och nit beror den punktlighet, med hvilken brefven komma till adressaterna, och derpå beror det omfång, i hvilket posten anlitas af allmänheten. Jag tror därför, att man med skäl kan till en afsevärd del tillskrifva dessa posttjänstemäns arbete den stora vinst, som postverket haft, och då är det icke mer än billigt, att de få någon del af denna stora vinst, när ett så lyckligt förhållande råder, att postverkets öfverskott uppgår till öfver en million. Det har icke alltid varit så lyckligt. Om jag går 20 år tillbaka, eller år 1876, så var det i stället för öfverskott på en million en brist, uppgående

till nära $\frac{1}{2}$ million kronor. Man kan deraf se, huru postverket alltmör arbetat sig fram, och det är då också gifvet, att större anspråk måste ställas på dem, som äro anställda i postverkets tjänst och att i följd deraf äfven lönerna böra höjas åtminstone för de lägsta inom detta verk.

Det är nu så, att generalpoststyrelsen har ansett sig böra för tredje gången ingå till Kongl. Maj:t med framställning i detta ämne, och Kongl. Maj:t har ansett sig böra för andra gången vända sig till Riksdagen i denna fråga. Vore det då icke det riktigaste, att Riksdagen bifölle hvad Kongl. Maj:t föreslagit? Jag tror det, herr talman, och jag ber därför att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar friherre *Peyron, Wijk, Liljeholm, Ernst Carlson, Melin, Hedgren, Thylander, Darin, Elis Nilson, Gethe, Lindgren, Zetterstrand, Aulin, von Krusenstjerna, Höjer, Hammarlund, Wallis, Berg, Warrinsky, Byström, Staaff, Bergström, John Olsson, Nyström, Eklund* i Stockholm, *Svensson* i Karlskrona, *Pantzarhielm, Eklundh* i Lund, *Nilson* i Lidköping, *Persson* i Arboga, *Vahlén, Kardell, Brodin, Hammarström, Schenström, Jansson* i Taberg, *Andersson* i Lysvik, *Thor* och *Nordin* i Sättna.

Vidare anförde:

Herr Svanberg: Herr talman! Då Riksdagen så ofta förut och senast i år, i fråga om de högre tjänstemännen, tillgodosett framställningar om förbättring i dessas lönevilkor, så anser jag rättvisa och billighet kräfva, att äfven de lägre tjänstemännens och de vid embetsverken anställda betjentes kraf på skäligen förbättring i deras löneförmåner varda af Riksdagen beaktade, ty eljest uppstår så lätt i landet missnöje, hvars uppkomst jag tror det är klokt af Riksdagen att i tid söka förebygga. Om postvaktbetjente kan man tryggt säga, att de i egentlig mening bära dagens tunga och hetta, och om några, hafva dessa statens nitiska och pligttrogna tjänare gjort sig förtjenta af någon förbättring i sina knappa vilkor.

På grund af innehållet i Kongl. Maj:ts proposition och hvad herr von Friesen nyss anført, ber jag att få yrka bifall till den kongl. propositionen.

Herr Petri: Jag skulle kunna inskränka mig till att i hufvudsak instämma i hvad herr von Friesen anført. Men eftersom jag erhållit ordet, skall jag be att få särskildt understryka, att här icke är fråga om en direkt löneförhöjning, utan om ett ålderstillägg, som jag för min del anser vara ett premium för en längre tids väl vitsordad — märk: väl vitsordad — tjänstgöring. Och detta premium har till syftemål att vara *dels* en sporre för vederbörande att iakttaga ett sådant uppförande, som kan blifva väl vitsordadt, *dels* en

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.

(Forts.)

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

belöning för dem, som stält sig till efter rättelse den föresatsen. Jag kan icke förstå annat, än att, när denna form för löneförbättring användes i fråga om många andra tjänstemän, det ej kan vara skäl att vägra den beträffande dessa postvaktbetjente, som verkligen deraf torde vara i ganska stort behof. Deras inkomster äro begränsade och temligen knappa, och deras tjänstgöring medgifver dem ej tillfälle till några extra förtjenster. Inom alla väl skötta industriella och kommersiella affärer gör sig den åsigten i allmänhet gällande, att man aflönar sina biträden och tjänstemän i förhållande till deras tjänstetid och deras uppförande; och jag tror, att det är en princip, som är fullkomligt riktig och visat sig vara till fördel både för dem, som lemna aflöningen, och dem, som taga emot den.

På grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr von Friesens reservation.

Herr Larsson i Mörtlösa: De nu ifrågakvarande postvaktbetjente synas mig i allmänhet vara i förhållande till sin ställning temligen väl aflönade. Gör man en jämförelse mellan dem och åtskilliga tjänstemän, skall man finna, att dessa senare ha rätt väsentligt lägre aflöning än postvaktbetjente. Se vi t. ex. på de e. o. tjänstemännen inom postverket, hafva de från 900 till 1,500 kronors aflöning. Ser jag vidare på öfriga e. o. tjänstemän inom andra verk, är förhållandet ungefär enahanda. Ser jag på våra skollärare och e. o. prestmän, ha de en aflöning, som icke uppgår till det högsta belopp, som tillkommer dessa postvaktbetjente. Landskanslisters och landskontoristers ha 1,200 kronors lön. Stationsskrifvare vid statens jernvägar ha 1,080 kronors lön. Jag skulle kunna uppräknat åtskilliga andra tjänstemannaklasser, der aflöningen icke uppgår till det belopp, som tillkommer postvaktbetjente, då de uppnått ett ålders-tillägg, om man i lönen inberäknar värdet af den beklädnad, de erhålla. Då Riksdagen så nyligen som förra året vidtog en rätt väsentlig förbättring i dessa postvaktbetjentes aflöning, anser jag för min del icke något skäl föreligga att i år biträda, hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Tjänstemän i allmänhet ha ju fått underkasta sig dyrbara och långvariga studier för att erhålla den kompetens, som erfordras. Dessa postvaktbetjente ha blott behöft vanlig folkskolebildning. Dessutom fordras ju af dessa senare endast, hvad som kräves af hvarje annan människa: punktlighet och ordentlighet. Jag kan ej gerna se, att Kongl. Maj:t haft grundade skäl för detta förslag.

Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till hvad statsutskottet i förevarande fall föreslagit.

Herr Sjöwall: Vid 1896 års riksdag hade Kongl. Maj:t föreslagit, att för postvaktbetjente dagtraktamentet skulle bestämmas till minst 1 krona, och att de skulle få ett andra ålderstillägg efter tio års väl vitsordad tjänstgöring, dock med förbehåll, att detta ej finge inverka på storleken af deras blifvande pension. Höjandet af dag-

traktamentet har inträdt med början af år 1897, och med innevarande års början har de ordinarie vaktbetjentes numerär ökat med 150. så att deras antal nu uppgår till 941. Något andra ålderstillägg har dock ännu ej kommit dem till del, oaktadt det af generalpostdirektören föreslagits 1896 och af samme man såsom statsråd förordats äfven 1897. Detta år hade nemligen förr generalpostdirektören öfvergått till civilminister, och han yttrade då till det statsrådsprotokoll, som åtföljde Kongl. Maj:ts proposition till samma års Riksdag: »Ökning af antalet ordinarie vaktbetjente vid postverket anser jag vara synnerligen befogad, men därför bör icke undanskjutas den *lika* angelägna frågan om förbättring af de äldre ordinarie vaktbetjentes aflöningsförmåner, och anser jag således, att förnyad framställning bort göras till Riksdagen om beredande af vaktbetjente af ett andra ålderstillägg å 100 kröner att erhållas fem år efter det det första ålderstillägget bekommit. Generalpoststyrelsen var likaledes fortfarande af den meningen, att de äldre postvaktbetjente *väl* skulle hafva behöft det andra ålderstillägg, hvarom styrelsen året förut gjort framställning, och visade i en utförlig redogörelse för löneregleringen af 1885, att denna på det hela taget ej afsåg en allmän och väsentlig förbättring i årsinkomster för vaktbetjente, utan egentligen beredandet af en bättre pension åt dem genom höjandet af lönen från dess dåvarande maximum 300 kronor till 500 kronor samt åstadkommandet af en större jemlikhet i aflöningsbelopp inom vaktbetjente-corpsen. Utjemningen af inkomstförhållandena medförde för de redan då bäst aflönade *ingen* förhöjning i inkomster. Dessa sina åsigter vidhålla nu båda ifrågasvarande myndigheter äfven i år, och de hafva fått sitt uttryck i Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag. Det är ju under sådana förhållanden naturligt, att postvaktbetjente ej gerna släppa den utsigt till förbättrade löneförmåner, som såväl deras högste chef som Kongl. Maj:t stält dem i utsigt nu trenne år i rad, och för hvilka de funnit, att i Riksdagen råda ej ringa sympatier. Visserligen kommer genom deras nu ökade antal den härför erforderliga anslagsstiffran att ej oväsentligt förhöjas, men sådant lär ju ej böra hindra genomförandet af ifrågasatta löneförbättring, om den annars anses behöflig och nyttig, måhända nödvändig. För de yngre bland denna kategori af statsbetjente har, såsom vi veta, en förbättring från och med i år inträdt, men vigtigare kanske vore att bereda de äldre någon förbättring i löneförmåner, enär de naturligen i regel hafva större familjer och alltså större behof och lefnadskostnader. Det begärda ålderstilläggets behöflighet styrkes genom en jemförelse med personer, som i öfrigt äro med postvaktbetjente kommensurabla till lefnadsförhållanden och ansvar.

Såvida de uppgifter, som lemnas i deras tidning, »Postvaktbetjenten», äro tillförlitliga, hvilket jag icke har anledning att betvifla, ställer sig en jemförelse sålunda: postvaktbetjente vid rikets mindre postkontor, alltså de lägst aflönade af denna klass, hafva i

Angående
ett andra ålderstillägg för
postvaktbetjente.
(Forts.)

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts).*

högsta åldersgraden 1,019 kronor; i Norge hafva med dem likställda 1,100 kronor plus 100 kronor i beklädnadspengar; i Danmark 1,100 kronor plus beklädnad in natura; i Preussen 1,495 kronor. Sålunda äro i grannländerna med postvaktbetjente jemstälde i bättre löneförhållanden än hos oss.

Jemför man dem så med personer inom corpser, som kunna sägas hafva en i någon mån likställd befattning, t. ex. med polis-konstaplar här i Stockholm, hafva de lägst aflönade af dem 1,300 kronor, men kunna befordras till bättre aflönade poster. Jemför man dem åter med tullvaktmästare, så hafva de lägst aflönade bland dem 1,300 kronor, men hafva derjemte sportler till obestämdt belopp, som jag icke kan uppgifva, men hvarigenom deras ställning högst väsentligt förbättras. Man har ock velat jemföra postvaktbetjente med vaktmästarne här i Stockholm och då sagt, att, när man icke vill gifva dessa någon löneförhöjning, utan det ifrågasatta lönetillägget till dem afslagits, vi icke heller nu böra gå in på att öka löneförmånerna för postvaktbetjente med ett andra ålderstillägg på 100 kronor. Men vi få väl komma i håg, att de icke egentligen kunna jemföras med andra vaktmästare. Sådana äro nemligen blott upptagna under expeditionstiden och hafva en stor del af dagen ledig till extra förtjenst, hvilket gör, att deras inkomster kunna blifva mycket större än dem, de hafva i det verk, der de tjenstgöra. Postvaktbetjente deremot äro fullt upptagna af sitt arbete i tjensten och kunna alltså icke ha någon extra förtjenst. Hvad ansvaret beträffar, är detta utan tvifvel också större för postvaktbetjente än vaktmästare i allmänhet. Besinnar man nu detta, kan och bör man ju ej sätta sig emot en sådan förbättring i postvaktbetjentes löneinkomster, som står väl tillsammans med hvad som åtnjutes af deras jemlikar i skilda yrken inom vårt land. Någon inkomst af posten vill man ju ej skola inflyta till staten, förrän detta verk med stöd af sina egna inkomster kan betjena allmänheten i så vidsträckt mån som möjligt. För 1899 finnes emellertid ett öfverskott af 725,000 kronor, och af detta ifrågasättes nu till förbättrande af verkets lägsta, men ingalunda minst viktiga, funktionärers löneförhållanden blott en obetydlig del, 50,000 kronor, såsom ett erkännande af deras dryga andel i postverkets storartade utveckling och framgång och deraf betingade ökad ansvar och arbete. Sådant förefaller mig endast vara en gärd af rättvisa, och jag hemställer därför om afslag å utskottets hemställan och bifall till herr von Friesens reservation.

Herr vice talmannen Swartling: Den omständigheten, att, såsom den ärade talaren på östgötabanken nyss antydde, löneförhållandena beträffande en hel del af statens lägre tjenstemän icke kunna anses tillfredsställande, bör väl icke kunna utgöra skäl till att afslå en så billig framställning som den här gjorda.

Jag anhåller därför, herr talman, att få med instämmande i herr von Friesens yttrande yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning och sålunda herr von Friesens reservation.

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.*

(Forts.)

Herr *Petersson* i Boestad instämde häruti.

Herr Branting: Efter den grundliga utredning och i allo bindande bevisföring, som presterats här af den förste talaren, var det med ett visst intresse, jag väntade på svaret från statsutskottets majoritet. Jag må säga, att den argumentering, som då kom, var synnerligen klen. Det kom ingenting annat än ett subjektivt tycke af den ärade talaren, att de löner postvaktbetjente för närvarande hafva skulle vara tillräckliga att lefva på. Någon som helst skymt af utredning eller bevisning för detta sitt påstående åstadkom han icke; och jag tror, att gent emot de siffror herr von Friesen anfört om hvad det kostar i verkligheten att i städerna lefva på ett sätt, som icke står alldeles under hungersgränsen, denna bevisning skall vara synnerligen svår att åstadkomma.

Vidare gjordes några jemförelser med, hur andra personer voro aflönade. Dervid är först att märka det, som herr vice talmannen nyss mycket riktigt påpekade, att i fall några af statens vidsträckt personal äro dåligt aflönade, detta dock ej bör utgöra något skäl, hvarför äfven postvaktbetjente borde vara dåligt aflönade. Men dertill kommer dock den omständigheten, att, såvidt jag hörde rätt, flertalet af de personer han framdrog var i den ställningen, att det var extra ordinarie löner, han jemförde med dessa ordinarie löner, och det är dock betydlig skilnad. Dessa extra ordinarie böra dock kunna förvänta att komma till en ordinarie plats och då erhålla bättre löneförmåner. Hela den jemförelsen haltar således från början till slut.

På tal om detta extraordinarieskap vill jag ytterligare erinra derom, att äfven efter den tillökning af ordinarie platser, som Riksdagen nyligen vidtagit, det i alla fall dröjer åtskilliga år, enligt uppgift sju à åtta år, imman en extra ordinarie postvaktbetjent kommer till ordinarie anställning. För att komma i åtnjutande af detta lilla lönetillskott, ett andra ålderstillägg på ett hundra kronor, skulle det sålunda i regel krävas sjutton års tjenstgöring i postverket. Jag tror, att den, som pligtroget och noggrant fullgjort en sådan tjänst, väl kan vara förtjent af ett lönetillskott af så ringa och för staten så föga betungande beskaffenhet som ifrågavarande.

Med hänvisning till alla de goda skäl, som förut förebragts, och den synnerligen underhålliga beskaffenheten af de motskäl, som blifvit anförda, yrkar jag därför bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Slutligen vill jag erinra, att det väl i hela landet skulle göra ett högst besynnerligt intryck, om man får se samma majoritet, som utan ringaste tvekan beviljat en löneförhöjning af 50,000 kronor till ett lönebelopp, som redan utgick med 222,000 kronor, först afslå den föreslagna löneförhöjningen för vaktmästarne, såsom det skedde för

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)

några dagar sedan, så afslå postvaktbetjentes blygsamma begäran, såsom det kanske kommer att ske i dag, samt ytterligare om någon vecka möjligen afslå den blygsamma framställning, som gjorts om förbättringar åt några bland de lägst aflönade inom jernvägspersonalen. Jag tror, att åtminstone Andra Kammaren bör tveka något, innan den själf *utmanar* till sådana jämförelser.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Larsson i Mörtlösa: Jag skall bedja få fästa uppmärksamheten derå, att jag aldrig påstått, att lönerna för de tjänstemän, hvilka jag uppräknade, vore otillfredsställande. Jag har endast gjort en jämförelse emellan lönerna för de tjänstemän, som för erhållande af sina tjänster fått aflägga examen, och lönerna för dessa nu ifrågavarande personer, som icke behöft ådraga sig kostnader för sådant ändamål. Visserligen gjorde jag äfven jämförelse med förhållandena för åtskilliga extra ordinarie tjänstemän, men också med lönerna för skollärare, stationskarlar, landskanslistor och landskontorister. Och så vidt jag vet, äro dessa tjänstemän ej anställda på extra ordinarie stat.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Odenocrants: På de af Kongl. Maj:t anförda skäl, hvilka jag finner vara öfvertygande, och då jag icke kunnat finna den bevisning, som här från motsidan framstälts, vara hållbar, yrkar jag bifall till herr von Friesens reservation.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Det är ju gifvet, att då en fråga sådan som denna kommer på Riksdagens bord, det skall anföras starka skäl för att söka drifva den igenom, det förstå vi mycket väl, och det hafva vi nog samt varit beredda på. Men det kan icke hindra, att vi å vår sida också göra våra reflektioner och se sakerna, såsom de måste te sig för oss. Och då, mina herrar, ligger denna fråga före på det sätt, att regeringen år 1896 framkom med samma framställning som nu om ett andra ålders-tillägg för postvaktbetjente. Efter de jämförelser man då gjorde med andra funktionärer, som kunde jämföras med dessa, fann man, att det var svårt för att icke säga omöjligt, för så vidt rättvisa skulle skipas, att höja lönerna för dessa postvaktbetjente. Man ville då i stället, och derom afgaf Riksdagen förslag till Kongl. Maj:t, att man icke skulle gå till väga på samma sätt som förut och behålla en så ofantlig mängd betjente på extra stat, utan då det visat sig, att de voro i ständig tjenstgöring och oundgängligen behöfdes för postverkets räkning, uppföra dem på ordinarie stat. Och denna Riksdagens framställning accepterades af Kongl. Maj:t, och Riksdagen blef så rikligen bönhörd, att vi fingo mottaga proposition om uppförande af icke mindre än etthundrafemtio nya platser på ordinarie stat. När detta har skett och Riksdagens uttalade mening härut-

innan blifvit verkställd, så kommer Kongl. Maj:t och säger: nu hafva vi uppfört dessa platser på ordinarie stat, den vägen hafva vi nu gått, men nu vilja vi i alla fall hafva en ytterligare löneförhöjning. Jag kan häri icke se annat än ett nytt skäl för Riksdagen att hålla fast vid den mening, som uttalades år 1896.

Nu säger man, att den löneförbättring, som skedde 1885, icke var någon sådan. Detta är något för mig obegripligt. När Kongl. Maj:t här framlagt förslag till löneförbättring, och sådan efter behandling och strider här i riksdagen beviljats, så kommer man efteråt och säger, att det icke var någon löneförbättring. Det är verkligen för mig ofattligt, att något sådant kan sägas.

På de skäl, som under diskussionen framhållits, säger man: vi få lof att bevilja denna löneförbättring, ty vi hafva så stora anspråk på dessa brefbärare; vi fordra, att de skola råskt och skyndsamt komma till oss med brefven, och de skola gå fem à sex gånger om dagen till hvarje hus, och der gå upp fem à sex våningar, det fordra vi, och därför skola de betalas bra. Ja, så är det. Det är dessa stora anspråk man har här i Stockholm och i städerna, som framkallat hela frågan. Men det är ej så öfverallt i landet. Jag ber att ännu en gång få säga, att om vi i landsorten vilja hafva våra bref, vi få hemta dem sjelfva på postanstalten. Det tror jag också är en sak, som man bör taga i betraktande.

Och särskildt beträffande förhållandena här i Stockholm, är det ännu en sak att fästa uppmärksamhet vid. Det är allmänt känt, att det är, synnerligen efter deras förhållanden, mycket stora inkomster, som dessa brefbärare hafva, därför att de betjena grosshandelshusen med att sköta deras viktiga postbefordran. Det är också allmänt känt, att brefbärarne erhålla extra inkomster, då de kringbära rekommenderade eller assurerade bref, och särskildt till jularne lära de få ganska betydliga belopp. Jag tror icke att herarne kunna förneka detta, ty det är af postbetjeningen sjelf erkänt och omtaladt, så att det kan icke bestridas.

Vidare har man velat göra jemförelser med poliskonstaplarna här i Stockholm och tullvaktbetjente. Men efter min uppfattning, är det en så ofantlig skilnad i fråga om dessa, att jag tycker, att det ej går an att komma med en sådan jemförelse. Ty särskildt hos dessa tullvaktmästare fordrar man så speciella egenskaper, att den tjenstgöring, de i sin viktiga befattning hafva, icke kan jemföras med postvaktbetjentens.

Mina herrar, vi få icke se bort från att en stor del af denna corps har en inkomst af nära 1,400 kronor, — jag talar icke om de högsta förmännen, herr von Friesen, ty det tycker inte herr von Friesen om — de äro för öfrigt ej så många. Men det är icke så få, ej mindre än sextiosju, som hafva 1,400 kronor, och hela corpsen i öfrigt har emellan 1,000 och 1,100 kronor, hvartill komma dessa stora extra inkomster från förmögna hus här i hufvudstaden, som jag omnämmt.

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.*

(Forts.)

*Angående
ett andra äl-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

Nu har det sagts, att dessa breffbärare ej hafva tillfälle att bereda sig extra förtjenster, men jag har för min del en annan erfarenhet. Jag har ett år här i Stockholm bott i ett hus, der en breffbärare var vice värd. Det var ett mycket stort hus, och der hade han fri bostad och dessutom en rätt stor inkomst för sitt vicevärdskap, hvarjente han eller hans hustru, hvilkendera som hade tid dertill, höllo gården och gatan rena samt därför hade en synnerligen god betalning. Detta bevisar, att det icke är omöjligt heller för denna corps att skaffa sig extra inkomster. Jag har ändock ej tagit hänsyn till och gjort jemförelse med hvad som här anförts om våra skollärare, som få gå i fyra år och underkasta sig rätt stora utgifter i en främmande stad för sin utbildning. Och hvad hafva vi att bjuda dem? Jo, 700 kronor och fri bostad. Det är allt hvad vi bjuda dem. Kan det då vara rätt annat än att stanna och vänta åtminstone tills vi tillgodosett denna sistnämnda corps!

Då Riksdagen förra året bifallit Kongl. Maj:ts proposition, att sätta på ordinarie stat ett så stort antal postvaktbetjentebefattningar, så synes mig äfven deri ligga ett fullgiltigt skäl för att ej bifalla nu förevarande kongl. proposition. Och säkert är, att det ej kan utblifva, att om vi bevilja denna löneförhöjning, det kommer flera efter. Ty för denna corps reglerades lönerna senast år 1885, men för andra corpsen redan förut. Bifalla vi nu den föreslagna löneförbättringen, så kan jag ej se annat, än att det måste komma många förslag om löneförbättringar åt andra corpsen efter.

Det är dessa skäl, som gjort, att jag för min del ej kunnat vara med om Kongl. Maj:ts proposition, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till statsutskottets förslag, sådant det nu föreligger.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är ju icke ny. Förslag i ämnet var framlagd vid 1896 års riksdag, men bifölls då icke. Kongl. Maj:t har dock ansett denna sak vara af den vigt för en talrik och pligtrogen klass af statstjenare, att Kongl. Maj:t funnit sig nu böra förnya förslaget.

I fråga om beloppet af de aflöningsförmåner, som postvaktbetjente åtnjuta, har herr von Friesen lemnat uppgifter. Jag skall be att i fråga om de belopp, som åtnjutas af särskilda postvaktbetjente, få något komplettera dessa hans uppgifter. Jag har här en specifikation af de aflöningsförmåner, som vid sistlidne februari månads ingång åtnjötos af postvaktbetjente.

Jag vill först nämna, att i dessa siffror icke är upptaget värdet af beklädnaden, som nu uppskattas till i medeltal 61 kronor för hvar och en af betjente. Det är icke mindre än 40 grupper, som dessa postvaktbetjente bilda i fråga om aflöningsförmåner. Jag skall icke besvara herrarne med att redogöra för alla. Åtskilliga grupper bero på, att de, som tillhöra desamma, ännu icke kommit

i åtnjutande af ålderstillägg, andra grupper bestå endast af några få postvaktbetjente, och deras förekomst beror på lokala förhållanden.

Först ber jag då att få nämna, att bland dem, som ännu icke erhållit åldertillägg, är det 136, som hafva 956 kronor 25 öre om året, och, om vi hålla oss till dem, som hafva ålderstillägg, 115 som hafva 965 kronor, 49, som erhålla 1,019,75, 22, som få 1,056,25, 35, som hafva 1,111 kronor, 88, som få 1,147 kronor 50 öre, 33, som erhålla 1,184 kronor, 101, som hafva 1,238,75 och 59, som erhålla 1330 kronor. De, som tillhöra högre klasser, äro sådana, som hafva förmansarfvode här i Stockholm, och jag vill icke uppehålla mig vid dem. Det högsta arfvode, som förekommer, är, om man bortser från dessa, 1,330 kronor, som uppbäras af 59 postvaktbetjente.

Frågan är nu, om dessa aflöningsförmåner äro tillräckliga eller icke, och om de motsvara värdet af de prestationer, som postvaktbetjente utföra. Postvaktbetjente sjelfva hafva länge varit öfvertygade om, att dessa aflöningsförmåner äro för låga. Poststyrelsen och Kongl. Maj:t hafva så väl 1896 som i år funnit, att postvaktbetjente hafva skäl för sin önskan om någon förhöjning i aflöningsbeloppet.

Det är i allmänhet vanskligt att jemföra de aflönningar tjenstemännen i ett land uppbära med dem, som tillkomma tjenstemännen i ett annat land. Jag har emellertid här autentiska uppgifter angående postvaktbetjentes löneförmåner i Danmark, Norge och Tyskland. Jag skall endast be att i korthet få anföra några data från Danmark, och jag skall dervid icke uppehålla mig vid de löneförmåner, som åtnjutas af förmännen vid postkontoret i Köpenhamn. De äro betydligt högre än de, som tillkomma motsvarande grad i Sverige. Jag fäster mig endast vid den aflöning, som erhålles af postvaktbetjente vid Köpenhamns postkontor, och postkonduktörerna, hvilka svara mot våra ordinarie postiljoner i postkupéerna, och packmästarne, som motsvara ordinarie vaktbetjente vid de ambulanta postanstalterna, våra ambulanta postiljoner. Dessa vaktbetjente, sammanlagdt 504 stycken, äro indelade i fyra olika klasser, af hvilka den första erhåller 800, den andra 1,000, den tredje 1,200 och den fjerde 1,400 per år. Alla hafva ett ålderstillägg å 50 kronor för hvar femte år; dock får högsta beloppet af lönetillägg ej uppgå till mer än 200 kronor. Högsta lönen för första klassens postvaktbetjente utgör således 1,000 kronor, för andra klassens 1,200 kronor, för tredje klassens 1,400 kronor och för fjerde klassens 1600 kronor. Hvad beträffar vaktbetjente vid postkontoren i landsorten, så hafva de 700 kr. i lön samt erhålla hvar femte år ett ålderstillägg å 100 kronor, dock tillsammans ej öfver 400 kronor. Högsta lönen för dem är sålunda, 1,100 kronor. Samtliga dessa postvaktbetjente hafva dessutom uniformspersedlar, och packmästarne och postkonduktörerna i genomsnitt 300 kronor resegodtgörelse. Här i Sverige finnes ju icke något sådant för motsvarande betjente.

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

Hvad Norge och Tyskland beträffar, vill jag icke vidare uppehålla mig vid dervarande förhållanden. Jag vill emellertid påpeka, att på åtskilliga ställen i Norge, särskildt de större städerna, postvaktbetjente, åtminstone en del af dem, hafva bättre löneförmåner än i Sverige, i de mindre deremot kan det ibland inträffa, att de hafva lägre. I Tyskland är den högsta aflöningen högre än den högsta i Sverige.

Jag vill vidare nämna, att det i alla dessa länder finnes åtskilliga ålderstillägg. I Danmark har man, såsom af det nyss anförda framgår, 4 och i Norge 5 ålderstillägg; i Tyskland har man 8 åldersklasser, af hvilka de 7 sista kunna sägas innebära ett slags ålderstillägg, då de erhållas efter vissa år.

Det framgår häraf, att man ansett anordningen med ålderstillägg mycket lämplig såsom innebärande en sporre och uppmuntran för postvaktbetjente att vinnlägga sig om nit i tjensten.

Då det nu gäller att bedöma denna fråga, ber jag få erinra, att, på sätt jag vid ett annat tillfälle för någon tid sedan framhöll, man vid bedömande af aflöningen för statens betjente bör i väsentlig mån fästa afseende vid de arbetslöner, som gälla på den allmänna arbetsmarknaden. De ifrågavarande betjente intaga härvidlag en annan ställning än statens tjenstemän. De senare intaga en skarpt karakteriserad ställning i samhället, de kunna sägas utgöra en särskild samhällsklass. Då det gäller att bestämma deras lön, måste man taga hänsyn till hvad för hvar och en efter hans ställning och vigten af hans befattning för det allmänna kan vara skäligt. Men någon egentlig jemförelse med de löneförmåner, som tillkomma personer i enskildes tjänst, kan ju egentligen icke komma ifråga, utan det gäller att afpassa lönerna rättvist inbördes mellan de olika tjenstemannaklasserna. Annat är förhållandet med betjente. De äro arbetare, och det förhållandet, att de äro arbetare i statens tjänst, kan icke leda till, att deras löner skola utgå efter väsentligt andra grunder än andra arbetares, om man än vid bestämmandet af deras löner måste fästa afseende vid de särskilda förmåner, som de i olikhet med flertalet arbetare i enskild tjänst ega, nemligen förmånerna af pensionsrätt och en i allmänhet fastare ställning. Om således under en viss tidsperiod arbetslönerna i allmänhet ökats, så kan det icke vara mer än billigt, att staten beviljar någon löneförhöjning åt sina betjente. Nu har aflöningen för postvaktbetjente senast reglerats år 1885, men, som äfven poststyrelsen framhållit, innebär denna löneroglering icke någon allmän löneförhöjning. Herr Ivar Månsson undrade, hur det komme sig, att då Kongl. Maj:t föreslagit en löneroglering och Riksdagen efter diskussionen antagit den, densamma icke medfört någon löneförbättring. Jo, för det första medförde den en förbättrad pensionering för postvaktbetjente och vidare äfven en löneförbättring för de yngre och sämst aflönade, men icke för de äldre. Det är nu visserligen svårt att i korthet anställa en jemförelse af förhållandena före och efter 1885, ty det

fordras härför ett ganska omständligt ingående i detaljer, men man kan dock tryggt säga, att, på det stora hela taget, den nuvarande aflöningen varit bestående så lång tid, att otvifvelaktigt under denna tid arbetslönerna i allmänhet stigit.

Nu har talats om, att postvaktbetjente hafva extra inkomster, men, med långt mindre rätt, än då det var fråga om vaktmästarne, tror jag, att man bör fästa något afseende vid dylika inkomster, då fråga är om postvaktbetjente. Det kan ju hända, att en eller annan kan skaffa sig någon befattning såsom vice värd i ett hus eller dylikt. Det behöfver icke så mycket inkräkta på hans tjänstgöring såsom postvaktbetjent; det är en särskild förmån, som han kunnat bereda sig. Man kan ju ej heller hindra folk att gifva julkappar åt en och annan postvaktbetjent, men dermed kunna de, som gifva dessa, icke bereda sig någon som helst förmån, och därför tror jag, att man icke får tillmäta dessa julkappar någon större betydelse.

Om man nu vid bestämmandet af postvaktbetjentes löneförmåner bör taga hänsyn till de i allmänhet gällande arbetslönerna, så bör man komma i håg, att det här icke är fråga om första bästa kroppsarbetare, utan att det gäller en elitcorps af bepröfvadt och utvaldt samt efter en utbildnings- eller extra ordinarietid af 7—8 år antaget folk, som med fog kan göra anspråk på en ersättning, motsvarande vigten och betydelsen af deras arbete för postverket. Och denna är icke ringa. Det är ju känt och erkänt, att vårt postverk funktionerar synnerligen väl. Men dervid kommer det icke blott an på, att vi hafva snabba kommunikationer, att postgångarne äro väl planlagda samt öfriga anordningar ändamålsenliga, utan man bör äfven se till, att, då postförsändelserna komma fram till ort och ställe, de med största punktlighet komma adressaterna till handa. Lyckas icke det, så förfelas nyttan af öfriga åtgärder för postbefordringen, huru väl de än äro uttänkta.

Herr Ivar Månsson fäste sig vid, att städerna hafva så stor förmån framför landsbygden i afseende på snabb brefbäring. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten vid, att det icke kan hjälpas, att på de ställen, der befolkningen är tätare eller mera koncentrerad och poströrelsen på grund deraf måste vara liffigare, mera vidtömfattande anordningar för brefbäringen måste vidtagas. Men i dylika fall kommer väl den snabbare utdelningen icke endast befolkningen i städerna till godo; det måste ju äfven vara till fördel för landsbygdens invånare, att deras försändelser hastigare komma adressaterna i städerna till handa, och jag förmodar, att en synnerligen stor del af de bref, som gå till hvarje stad, komma från landsbygden.

Det måste vara en stor fördel för postverket att ega en corps af pligttrogna, intelligenta och för sitt uppdrag nitiska betjente. Man måste vidare komma i håg, att det icke är alla postvaktbetjente, som äro brefbärare, utan en del äro anställda som postiljoner och en del

Angående ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente.

(Forts.)

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.

(Forts.)

som vaktbetjente i postkupéexpeditioner, med sysselsättningar, som mycket närma sig de lägre posttjenstemännens. Det måste då ligga postverket om hjertat att se till, att postverket bevarar den förmån, som det har i denna pligtrogna corps af postvaktbetjente. Men det gäller här som annorstädes, att, om man vill hafva goda arbetare, man måste betala dem väl, Här är det ju icke fråga om annat, än att de efter en extra ordinarie tid af 7—8 år och en tjänstgörings-tid såsom ordinarie af 10 år få en löneförhöjning af 100 kronor, och det bör bemärkas, att denna löneförhöjning icke kan tillfalla dem förr än vid ganska framskriden ålder, ofta icke förr än efter fyllda 40 år.

Herr von Friesen har erinrat om, att postverkets ställning för närvarande är så fördelaktig, att, äfven om man bland postverkets utgifter för år 1899 inräknar den till 50,000 kronor upptagna kostnaden för de ifrågavarande ålderstilläggen å postverkets rörelse för samma år, ändock beräknas uppstå ett öfverskott af 725,000 kronor, och detta ehuru man från verkets inkomster tagit i anspråk 410,000 kronor för nybyggnader. Ur synpunkten af postverkets ekonomi bör sålunda icke något hinder möta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr P. Pehrson i Törneryd: Ja, det var ju att vänta, att i synnerhet från stockholmsbanken ett särskildt intresse skulle söka göra sig gällande i denna fråga. Det kommer således icke oförberedt för oss landtmän, att i synnerhet städernas representanter skulle ifrå för bifall till Kongl. Maj:ts i denna punkt gjorda framställning. Det hjälper inte, att ifrågavarande postvaktbetjente så nyligen fått tillökning i sin dagaflöning; det hjälper inte, att ett större antal inom denna betjente-klass för ej längre tid tillbaka än i fjol uppflyttats till ordinarie och alltså erhållit högre aflöning; det hjälper heller icke, att man gör jmförelser mellan dem och andra personer, som kunna vara att med dem närmast jmföra. För min del får jag säga, att jag anser de jmförelser, som i sådant afseende redan blifvit framhållna af dels herr Oskar Larsson och dels herr Ivar Månsson, vara fullt tillförlitliga. De af herrarne, som känna till förhållandena på landsbygden, veta alltför väl, hvad arbete och hvilka kvalifikationer man kräfver af en sådan person som t. ex. en rättare på en större gård eller en ladufogde på en ännu större egendom, t. ex. ett gods. Man känner också, att dessa personers aflöning i de flesta fall icke går upp till hvad postvaktbetjente nu hafva i medeltal.

Här har nu en annan jmförelse gjorts mellan å ena sidan dessa postvaktbetjente och å andra sidan folkskolelärarne. Hela vår folkskolelärarecorps, som nu gör ett så kraftigt inlägg i undervisningsväsendet och i våra barns uppfostran, är i regeln lägre aflönad, än hvad förhållandet nu är med postvaktbetjente, och ändå vill man påstå, att här skulle förefinnas särdeles viktiga skäl för att bevilja den nu begärda löneförhöjningen för postvaktbetjente. För min del

anser jag i likhet med herr Ivar Månsson, att, om man nu skulle bereda löneförhöjning åt alla postvaktbetjente — låt vara endast i form af ålderstillägg, som skulle komma dem till godo efter en tids tjänstgöring — detta otvifyelaktigt skall föra med sig löneförhöjningar på flera andra områden, Är nu Riksdagen beredd att gå in på nya anspråk rörande löneförhöjning på andra områden, nå väl, då kan man ju taga det nu förevarande förslaget; men är Riksdagen det icke, ja, då bör Riksdagen redan nu gifva sitt afslag.

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.*
(Forts.)

Från statsrådsbänken har bland andra skäl för löneförhöjningen anförts det, att postvaktbetjente sjelfva skulle anse sin aflöning vara otillräcklig; därför hade man nu ansett sig böra till Riksdagen framlägga ett förslag om förhöjning i denna deras aflöning. Ja väl, sådana skäl hafva vi, gunås, sett anföras alltför ofta. Tjenstemännen i landbruksstyrelsen t. ex., hvilka äro så pass väl aflönade, att de borde kunna vara belättna, ansågo också, när de sjelfva fingo bedöma den saken, huruvida deras aflöning var tillräcklig eller icke, att den var alldeles otillräcklig. För min del kan jag icke fästa någon vikt vid den omständigheten, att tjenstemän eller betjente sjelfva anse sig icke vara tillräckligt väl aflönade.

Ja, det framhölls slutligen af en talare på stockholmsbänken, att någon utredning i denna sak icke framkommit från statsutskottsledamöternas sida, och att man därför icke kunde fästa någon vikt vid hvad de erinrat. Men om någon af dessa ledamöter skulle tillåtit sig att här framlägga en tablå, upptagande t. ex. lefnadsomkostnaderna för vaktbetjente i postverket i Stockholm, tro herrarne då verkligen, att man skulle kunnat hoppas att lyckas lägga fram något förslag eller några siffror, som skulle hafva blifvit af t. ex. den af mig åsyftade representanten på stockholmsbänken godkända? Nej, jag är öfvertygad om, att en sådan utredning, hur tillförlitlig den än vore, skulle blifva kalfatrad och kasserad från början till slut. Jag tror därför det är bäst för oss att icke försöka oss på något sådant. Men deremot tror jag, att det *väl* låter sig försvaras att göra en jämförelse mellan å ena sidan, hvad personer i samhället äro i tillfälle att förvärfva sig genom träget och insigtsfullt arbete på andra områden, och å andra sidan hvilka inkomster postvaktbetjente kunna hafva. Och vid en sådan samvetsgrann och ärlig jämförelse lider det intet tvifvel, att postvaktbetjente i regel åtnjuta bättre aflöning än många andra i deras samhällsställning och lefnads-vilkor.

På grund af hvad jag nu i korthet anført, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herr *Emthén*.

Herr Boëthius: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet närmast med anledning af hvad herr Ivar Månsson i Träa yttrade om de biförtjenster, som postvaktbetjente i Stockholm skulle hafva.

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)

Huruvida de hafva sådana eller icke, derom skall jag icke yttra mig, ty det känner jag ej till. Men hvad jag med anledning af hans yttrande ville säga, är blott, att i den stad, jag tillhör, förekommer icke, åtminstone så vidt jag vet, något sportelväsende af dylikt slag. Före år 1885 plögade man gifva postvaktbetjente drickspenningar — eller hvad man nu vill kalla det — till julen, men efter år 1885 har detta alldeles bortfallit. Så är förhållandet der, och jag förmodar, att detsamma också gäller med afseende på de andra medelstora och mindre städerna; der torde således icke förekomma något sådant sportelväsende, och något nämnvärdt tillfälle till erhållande af biförtjenst på annat sätt finnes der för dessa betjente säkerligen heller icke. Och, mina herrar, förevarande fråga gäller ju icke blott postvaktbetjente i Stockholm, utan i hela landet.

Dessutom skall jag be att få säga några ord med afseende å den gjorda jämförelsen mellan dessa postvaktbetjente och folkskolelärarne. Jag skulle visst icke hafva något emot, att folkskolelärarnes lönevilkor förbättrades; men jag ber att få betona, att det är billigare att lefva på landet än i stad. Skall därför en sådan här jämförelse rättvisligen göras, så skall man jämföra postvaktbetjentes löner med hvad folkskolelärarne i städerna hafva, och då tror jag, att jämförelsen skall utfalla på ett helt annat sätt.

Jag ber att få yrka bifall till herr von Friesens reservation.

Herr Höjer: Jag skall be att få yttra endast några ord för att bemöta ett par inkast, som gjorts af trenne bland statsutskottets ledamöter.

Alla tre hafva anställt en jämförelse mellan å ena sidan folkskolelärarne och å andra sidan postvaktbetjente. Det synes mig emellertid, som om, för att denna jämförelse skall vara riktig, man bör jämföra å ena sidan postvaktbetjente å landet med folkskolelärare å landet och å andra sidan postvaktbetjente i stad med folkskolelärare i stad. Nu är jag, i parentes sagdt, af den öfvertygelsen, att folkskolelärarne på landet äro alldeles för lågt aflönade med sina 700 kronor och hvad de dertill kunna hafva. Men om vi se på folkskolelärarnes i stad aflöning, så torde det vara vanligt — undantagen torde till och med vara ytterst få — att folkskolelärare aflöningen i rikets alla städer mer eller mindre — jag skulle helst tro i ganska betydlig mån — öfverstiger folkskolelärarnes på landet minimilön. Här i Stockholm, der ju det största antalet postvaktbetjente finnes, är folkskolelärarnes lön minst 1,400 kronor med två ålderstillägg å 200 kronor hvar. Jag tror därför, att man på det sättet skall anställa en jämförelse, för att densamma icke måtte komma att halta.

Vidare hafva ett par statsutskottsledamöter talat derom, att Riksdagen så nyligen som år 1897 gjorde en lönereglering för postvaktbetjente genom inrättandet af nya ordinarie platser. Detta är ju mycket riktigt; men jag kan icke förstå, att den omständigheten

att åtskilliga nya ordinarie platser inrättats, till mycken fördel för extra ordinarie postvaktbetjente, skall kunna vara till något gagn för de *äldre* postvaktbetjente, hvilkas kraf det nu skulle gälla att tillfredsställa.

Till sist får jag för min del uttala, att jag anser det vara alldeles i sin ordning att vid afgörandet af föreliggande fråga något tänka på det bidrag till postverkets inkomster, hvilket utgår från de större städerna. År 1896 uppgick postverkets bruttoinkomst till cirka 9 millioner kronor, hvartill Stockholm bidragit med 1,700,000, Göteborg med 635,000 och Malmö med 351,000 kronor. Det synes mig då icke vara så synnerligen mycket att undra på — utan snarare i sin ordning — att man ifrån postverkets nettoinkomst fordrar att få taga ett i och för sig icke så synnerligen stort belopp för att tillgodose de mycket billiga krafven från postvaktbetjente, hvilka till största antalet finnas anställda just i dessa rikets större städer.

På grund af dessa skäl och dem, som blifvit anförda af herr von Friesen, skall jag be att få yrka bifall till hans reservation.

Herr friherre Barnekow: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, så mycket mindre som mina åsikter äro kända i denna kammare. Men här har fälts några yttranden af de senaste talarne, som jag ej kan underlåta att bemöta.

Jag har stor aktning för postvaktbetjente, men jag vågar dock påstå, att den jämförelse man gjort mellan dem och skollärarne icke kan vara berättigad. Representanterna för städerna hafva här yttrat, att man icke borde jämföra postvaktbetjente med skollärarne på landet, utan med skollärarne i städerna. Kan det då vara herrar stockholmares mening att ställa personer, som bära omkring brefven, i jämförelse med dem, som undervisa våra barn i städerna. Jag tycker, att den jämförelsen är litet haltande. Dessutom fordras det ju mycket större utgifter för att blifva lärare än för att blifva postvaktbetjent, då lärarne hafva att tillbringa fyra år på seminariet för sin utbildning och dervid måste underkasta sig ganska afsevärda utgifter.

Men klart är, att när en person från landsbygden talar om penningar med personer, som bo i Stockholm eller Göteborg, så kunna de icke förstå hvarandra. Penningar ha alls ej samma värde för dem. På landet anses 1,000 kronor vara ett stort belopp, men hvad har 1,000 kronor för värde i Stockholm? Det är bara en pris snus. Det är knappt mer än man äter upp på en middag på Hasselbacken. När vi tala med hvarandra om dessa saker, så är det därför, som om vi talade latin med hvarandra; vi kunna icke förstå hvarandra. Derför är det klart, att när det är fråga om en aflöning å 1,000 kronor, så tycka vi, landtmän, att de, som hafva denna aflöning, äro väl aflönade personer, men herrarne tycka, att

*Angående
ett andra äl-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)

de äro mycket litet aflönade, och vi kunna i detta fall icke komma till någon enighet.

Jag skall icke denna gång besvara kammaren med något långt anförande i denna fråga, ty jag antager, att de flesta af herrarne känna mina åsigter, hvilka jag uttalade, då denna fråga sist förevar i denna kammare, utan inskränker mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Statsutskottets ärade vice ordförande fäste uppmärksamheten vid, att det här egentligen var ifrån städernas sida, som ett yrkande på löneförhöjning för postvaktbetjente gjordes. Ja, någon gång kan det ju förekomma ärenden, som särskildt intressera städerna, och då är det väl rätt, att i dessa ärenden talan föres af städernas representanter, ty eljest gjorde dessa icke sin pligt. Nu är det väl förhållandet, efter hvad jag antager, att de flesta postvaktbetjente bo i städerna, och då hafva ju städernas representanter det bästa tillfället att undersöka, huruvida de anspråk, som från postvaktbetjentes sida framställas, äro berättigade eller icke.

Jag ber emellertid få betona, att det icke endast är ur städernas synpunkt, som det är af vigt, att postvaktbetjente i städerna göra sin pligt på ett fullt tillfredsställande sätt, och att det är särskildt dugligt folk, som väljes till postvaktbetjente. Detta ligger i lika hög grad i landsortens intresse, ty åtminstone hvad angår de bref, som jag mottager, så intressera de i allmänhet mera dem, som skrivit dem, än mig, som tager emot dem.

Man har klandrat, att en jmförelse här blifvit gjord med folkskolelärare. Friherre Barnekow frågade: »huru kunna herrarne jmföra dessa personer med folkskolelärare?» Men jmförelsen gjordes icke först af oss, som försvara löneförhöjningen, utan jmförelsen gjordes af dem, som motsatte sig löneförhöjning. Och då är det väl vår skyldighet att taga upp den jmförelsen, eftersom den af våra motståndare är gjord; då är det väl ock riktigt att jmföra lönerna i den mån de skola tillfredsställa likartade lefnadsbehof, och här således jmföra löner i städerna med löner i städerna. Lägsta lönen för folkskolelärare i Stockholm är 1,400 kronor med två ålders-tillägg på 200 kr. hvartera; och så långt kommer ingen af dessa postvaktbetjente. För öfrigt fins det en gräns, under hvilken man icke kan gå, och det är en lön, som är nått och jemnt så stor, som behöfves för tillfredsställande af lefnadsbehofven. Och jag tänker här icke på lefnadsbehofven hos en vilde, som lefver af rötter och bär, utan på lefnadsbehofven så, som de under tidernas längd utvecklats sig på platsen der man befinner sig och för den lefnadsställning man erhållit. Det är den enda jmförelse man kan göra.

Friherre Barnekow yttrade, att här i Stockholm vore 1,000 kronor detsamma som en pris snus. Tror då den ärade talaren, att dessa postvaktbetjente kunna lefva på en pris snus? Det tror icke jag för min del.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den af mig afgifna reservation.

*Angående
ett andra ål-
derstillägg för
postvaktbe-
tjente.
(Forts.)*

Herr Ivar Månsson: Det sades att då man skulle göra jämförelser här och göra jämförelser mellan folkskolelärarecorpsen och denna corps, så skulle man göra jämförelse mellan brefbärare på landet och folkskolelärare på landet samt emellan brefbärare i städerna och folkskolelärare i städerna. Ja, det är rätt, det medgifver jag. Men för det första är det omöjligt att tala om jämförelse mellan brefbärare på landet och folkskolelärare på landet, ty det fins inga brefbärare på landet i denna mening. Det går icke. Men jag skall flytta mig till städerna och vara med om att göra jämförelser med afseende på förhållandena der, och jag tänkte verkligen mest på städerna, när jag gjorde den jämförelsen. En folkskolelärare har åtminstone i våra städer i regel 1,300 kronor och i den andra lönegraden 1,500 kronor, tror jag. Nu har en stor del af dessa postvaktbetjente, såsom vi hört, en sådan inkomst af mellan 1,300 och 1,400 kronor. Alltså går det ganska bra att göra jämförelser här. Men, mina herrar, är det verkligen så, att ni kunna erkänna, att det är rätt att ställa en skollärare, som skall arbeta dag ut och dag in i ett sådant arbete som att undervisa barn, der han går ensam i sin klass, i jämförelse med en sådan kurl, som icke har betalt två styfver för sin utbildning? Aldrig hade jag trott, att en sådan jämförelse på allvar skulle kunna göras. Nej, mina herrar! Med hvilka hafva vi rätt att jämföra dessa postvaktbetjente? Jo, det är med vanliga arbetare och inga andra. De hafva endast en sådan sysselsättning att utföra, att de skola vara punktliga och ordentliga, och det måste alla arbetare vara. De se finare och ståtligare ut, därför att staten består dem med så fina kläder; det är alltsammans.

Jag finner icke att det är besynnerligt, att Kongl. Maj:ts regering har kommit fram med en framställning i detta syfte, ty så starka påtryckningar, som här äro gjorda och så väl som dessa postvaktbetjente förstå att arbeta sig fram och hålla på och hålla på idkeligen med sina yrkanden, är det icke besynnerligt att Kongl. Maj:ts regering fallit undan för detta och kommit fram med förslag i denna riktning år efter år. Riksdagen löser frågan på sitt sätt, men det hjälper icke, det blir nya framställningar alltjemt, det är icke besynnerligt. Men Riksdagens kamrar böra väl intaga en annan ställning och se hvad som är rätt och huru man i detta fall skall kunna skipa rätt mellan de olika klasserna i landet. På den ståndpunkten vill jag ställa mig och så se saken.

Här har talats om postverkets stora inkomst. Derfor skulle vi nödvändigt gå in på detta. Här har särskildt talats om postverkets stora inkomst föregående år. Men vi måste väl veta, att det beror till en stor del på den stora utställningen, som varit i Stockholm, som speciellt det året tillförde postverket stor inkomst. Jag tror ej att det är rätt att lägga en sådan omständighet till grund för en

Angående
ett andra öf-
derställägg för
postvaktbe-
tjente.

(Forts.)

beräkning vid bedömandet af det hela. Och de stora inkomsterna stanna hufvudsakligen i hufvudstaden. Der skola vi nu bygga ett ofantligt stort posthus, som skall kosta enormt med pengar, och det är ju hufvudstaden som särskildt drager förtjensten deraf.

Jag kan därför icke se, att några skäl här angifvits, som äro bevisande. Och så länge jag icke ser det, står jag fast vid mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Elowson: Under den förevarande debatten har man anställt åtskilliga jemförelser, hvilka kunna vara mer eller mindre befogade. För min del har jag ock gjort en jemförelse vid läsningen af statsutskottets nu föredragna utlåtande. Jag har dermed jemfört de skäl, som Kongl. Maj:t anfört till förmån för löneförhöjning åt postvaktbetjente, och de skäl, som statsutskottet anfört mot denna. Vid denna jemförelse har jag funnit, att Kongl. Maj:ts skäl till förmån för en förbättrad aflöning åt postvaktbetjente hafva full giltighet, under det utskottets motskäl väga synnerligen lätt.

Oafsedt denna jemförelse anser jag, att Kongl. Maj:ts framställning uppbäres af en fullständig rättvisa, och detta är för mig tillräckligt för att anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i första punkten, andra momentet, af förevarande utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid nämnda moment afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Omröstningen visade 122 ja mot 82 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Under *mom. 3* hemstälde utskottet vidare:

att Kongl. Maj:ts förslag om höjning i anslaget till gratifikationer m. m. åt tjänstemän och betjente med 2,000 kronor icke måtte af Riksdagen bifallas.

I afgifven reservation hemstälde deremot herrar *Chr. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter*, *I. Wijk*, *K. Bohnstedt*, friherre *J. T. Gripenstedt*, grefve *Ph. Klingspor*, *F. E. Pettersson*, *E. Fränckel*, *C. U. S. Lybeck*, grefve *F. Wachtmeister* och *J. Berlin*:

att anslaget till gratifikationer m. m. åt tjänstemän och betjente måtte i postverkets stat höjas med 2,000 kronor till 9,000 kronor.

Efter uppläsande af utskottets hemställan, anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve *Wachtmeister*: Herr talman, mina herrar! Utskottet har afstyrkt den höjning med 2,000 kronor i anslaget till gratifikationer m. m. åt tjänstemän och betjente, som Kongl. Maj:t på generalpoststyrelsens framställning föreslagit för att sätta styrelsen i tillfälle att anordna språkkurser för posttjänstemän. Då såsom vilkor för anställning som tjänsteman i postverkets tjänst i regel fordras att antingen hafva aflagt studentexamen eller att hafva visat sig i vissa ämnen, bland andra tyska och franska språken, ega motsvarande kunskaper, så har utskottet ansett, att någon ytterligare kostnadsfri undervisning i språk för posttjänstemän icke skulle vara erforderlig.

Jag ber nu först att få nämna, att det för erhållande af anställning i postverkets tjänst icke är ovilkorligen föreskrifvet, att man skall hafva aflagt studentexamen eller i vissa ämnen ega motsvarande kunskap, utan att detta är beroende på tillgången af sökande. Det har således händt, att under de sista åren tillgången på sökande icke varit tillräcklig, hvarför man måst gå längre ned och taga folk, som icke egt dessa kompetensvilkor.

Nu kan man visserligen säga, att, då språkundervisning meddelats dem, som äro anställda i postverkets tjänst, det icke fordras någon vidare sådan undervisning, men huru förhåller det sig i verkligheten härmed? Att undervisningen i lefvande språk numera vid de allmänna läroverken står betydligt högre än för några årtionden sedan och ofta står ganska högt, vill jag ingalunda förneka. Men — och jag tror icke, att jag härigenom uttrycker mig på något sätt förklenande om undervisningen i dessa språk — det är väl dock endast i sällsynta fall, som någon enbart på grund af den undervisning i dessa språk, som han i skolan åtnjutit, blir i stånd att på ett sjelfständigt sätt reda sig med dem för praktiska syftemål. Han har lärt sig förstå språken och ofta fått en god teoretisk grund lagd, men den praktiska färdigheten att tala språken, den har han blott i ringa grad kunnat förvärfva sig, och detta helt naturligt, ty för att förvärfva denna färdighet, fordras en ihållande och grundlig

individuel preparering och bearbetning; och denna kan i regeln icke i skolan med tillräckligt effektiv verkan företagas med hvarje lärjunge. Men, såsom sagdt, en god grund är lagd och på den kan lätt byggas vidare. Syftet med detta förslag har också varit att sätta postverket i stånd att bereda yngre posttjenstemän tillfälle att för praktiska ändamål tillgodogöra sig den undervisning, som de åtnjutit i skolan.

Vårt land har till följd af de så ofantligt lättade kommunikationerna kommit mycket närmare det öfriga Europa än förr, och antalet främlingar, som årligen besöker vårt land, har betydligt ökat. Jag tror, att man kan säga, att vårt postverk är skyldigt sitt anseende att vidtaga en sådan anordning, att, då en främling kommer in på ett postkontor på någon af de platser, der freqvensen af främlingar är störst, han skall kunna träffa på någon tjänsteman, med hvilken han kan meddela sig. Nu är det naturligtvis icke meningen, att denna språkundervisning skulle på långt när meddelas alla posttjenstemän, utan afsigten är endast att ställa så, att postverket skulle hafva till sitt förfogande ett visst antal yngre tjenstemän, som kunde placeras på sådana ställen, som företrädesvis pläga besökas af främlingar, och klart är, att, då poststyrelsen står i liffig korrespondens med främmande postverk, den kunskap, som förvärfvas af dessa tjenstemän, afven skall komma styrelsen till godo vid dess arbete.

Jag tror således, att talande skäl äro anförda för det framställda förslaget.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Det kan ju vara möjligt, att för viss anställning i postverkets tjänst erfordras en något större kunskap i lefvande språk, nemligen särskildt för dem, som skola föra utländsk korrespondens; men detta anslag, så har det förefallit oss, har varit afsedt endast för dem, som, när främlingar komma till postkontoret, skola kunna besvara de frågor, som ställas på posttjenstemännen. Men vid sådant förhållande är det väl inom ett mycket begränsadt område, som deras språkvetande behöfver ligga. Det är icke meningen, att de skola föra en vidlyftig konversation på främmande språk, utan endast att de skola kunna gifva vissa upplysningar, rörande postbefordran och dylikt. Har tjenstemannen nu antingen aflagt maturitetsexamen eller eger han de kunskaper i tyska och franska språken, som fordras för maturitetsexamen, utan att hafva aflagt densamma, så synes det mig, som om med de anspråk, som nu ställas i nämnda examen, det vore temligen påtagligt, att han bör hafva för ifrågavarande ändamål tillräckliga språkinsigter. Om han också icke vore van vid att tala främmande språk, hvilket dock numera förekommer i de flesta skolor, så bör han med de kunskaper, han eljest i språk förvärfvat, ganska lätt sjelf kunna förskaffa sig det ytterligare tillskott i talfärdighet, som erfordras, i synnerhet som det väl i de större

städer, der postelevkurser genomgås, bör vara tillfälle att lära sig tala främmande språk för ett mycket godt pris.

Anslaget är visserligen litet, men så länge som dessa stora kunskaper erfordras för inträde i postelevkurs, så tror jag icke det är skäl att bifalla Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Om, såsom jag förut en gång vidrört, generalpoststyrelsen skulle upphöra att fordra maturitetsexamen eller motsvarande kunskaper för inträde i postelevkurs, samt i stället fordrade de kunskaper, som lärjungar vid flyttning till öfre sjette klassen skola ega, och öfverlemnade den vidare utbildningen för postverkets tjänst åt postelevkursen, hvilket jag för min del anser är det mest praktiska, så tror jag, att man med nöje skulle bevilja ett sådant anslag som detta.

För närvarande yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4—6.

Biföllos.

I mom. 7 hemställde utskottet:

att Riksdagen, vid bifall till hvad utskottet i mom. 1:o—6:o hemställt och med beräkning af postverkets stater för år 1899 till följande belopp, nemligen:

aflöningsstaten	kronor	3,451,700: —
öfvergångsstaten	»	2,400: —
pensionsstaten	»	73,375: —
omkostnadsstaten	»	5,100,500: —
oförutsedda utgifter	»	450,000: —
afkortningar och restitutioner m. m.	»	70,025: —
	tillsammans	kronor 9,148,000: —

mätte bestämma postverkets anslag, förslagsvis beräknadt, till 9,148,000 kronor att utgå direkt af postmedlen.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr von Friesen: Herr talman! Som kammaren behagade finna, är aflöningsstaten här bestämd till 3,451,700 kronor, med hänsyn till utskottets förslag i första punkten, nemligen att aflönningen för en femte byråchef i generalpoststyrelsen skulle i denna aflöningsstat ingå. Som nu kammaren afslagit utskottets hemställan i den punkten, blir följderna deraf, att siffrorna här böra ändras så, att 3,451,700 kronor minskas med dessa 6,400 kronor till 3,445,300 kronor, och likaså att slutsumman minskas med samma 6,400 kronor till 9,141,600

kronor, då äfven postverkets anslag för nästa år således skulle uppgå till sistnämnda belopp eller 9,141,600 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka, att de af mig nämnda siffrorna måtte så ändras som af mig föreslagits, allt i öfverensstämmelse med den vid punkten 1 vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll utskottets hemställan med de af herr von Friesen föreslagna ändringar.

Mom 8.

*Angående
inrättande af
ett större an-
tal postexpe-
ditörsbefatt-
ningar.*

(Forts.)

I motion n:o 177 inom Andra Kammaren hade herr *John Olsson* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande års Riksdag af förslag till inrättande af nya ordinarie postexpeditörsbefattningar till det antal, som kunde befinnas lämpligt för beredande åt extra ordinarie postexpeditörer (s. k. extra biträden), af en något tidigare befordran till ordinarie befattning.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen ej måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af.

Herr *John Olsson* som yttrade: Herr talman! Jag har i nu föredragna motion föreslagit aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till inrättande af nya postexpeditörsbefattningar. Det är ju mindre vanligt, att en motionär, som fått sin fränställning afstyrkt af utskottet, likväl finner sig föranlåten att uttala sin tillfredsställelse öfver utskottets utlåtande. Så är emellertid denna gång fallet med mig.

Utskottet har nemligen gifvit mig fullständigt rätt i sak genom att förklara, att utskottet i likhet med motionären funnit, att de extra posttjenstemännens utsigter att blifva befordrade till ordinarie befattning inom postverket äro ogynsamma, samt att de äldre af dessa tjenstemän i anseende till det ringa arvode, de såsom extra biträden åtnjuta, befinna sig i en jemförelsevis mindre god ekonomisk ställning. Utskottet har således helt och hållet erkänt såväl befogenheten af min motion som äfven att åtgärder äro behöfliga i syfte att förbättra de e. o. posttjenstemännens ställning. Att deras nuvarande ställning verkligen är behjertansvärd har ju också från alla håll erkänts och kan därför svårligen af någon bestridas. Exempelvis har jag i min motion visat, att utsigterna till befordran inom postverket för närvarande äro sådana, att, med en afgang af, såsom generalpoststyrelsen beräknat, omkring tolf ordinarie tjenstemän om året, de sämst ställda bland de extra ordinarie postexpeditörerna icke skulle kunna vinna ordinarie beställning förr än efter uppnådda omkring 65 tjenstår och 85 lefnadsår.

Det kan ju icke heller af någon bestridas, att det är onaturligt att använda ett så exceptionellt stort antal e. o. tjänstemän, som nu är fallet inom postverket, något som för öfrigt, såsom i en bland kam-marens ledamöter utdelad broschyr blifvit anmärkt, strider mot hvad man åsyftat, när dessa e. o. tjänstemän tillsattes.

Då emellertid utskottets motivering är af den välvilliga beskaf-fenhet, att dess uttalande *kan* leda till samma resultat, som jag med min motion åsyftat, skall jag för min del icke göra något yrkande om bifall till motionen, utan vara nöjd med det uttalande utskottet gjort, i förhoppning att generalpoststyrelsen skall taga ad notam den admonition, som utskottet tydligen velat gifva styrelsen.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att uttala ett beklagande öfver att generalpoststyrelsen icke redan till innevarande år gjort framställning till Kongl. Maj:t i det syfte jag föreslagit. Detta kan enligt min tanke icke bero på annat, än att generalpoststyrelsen antingen icke känner den rent af beklagansvärda ställning, hvori de e. o. posttjänstemännen nu befinna sig, eller också derpå, att styrelsen icke beljertar dessa förhållanden. Jag kan svärligen antaga det senare; det skulle således vara den förra orsaken, man har att till-skrifva styrelsens liknöjdhet. Jag tror emellertid, att det varit lyckligt, om generalpoststyrelsen icke blott hade tänkt på sina byråchefer, utan äfven på den stora grupp af lägst ställda tjänstemän, som för visso icke drager den lättaste delen af bördan inom verket.

Emellertid, då man har anledning antaga, att, efter det utta-lande utskottet gjort, och den mycket tydliga admonition, detta uttalande innehåller, generalpoststyrelsen skall fästa sin uppmärk-samhet på saken och redan till nästa Riksdag inkomma till Kongl. Maj:t med förslag i motionens syfte, skall jag nöja mig med att för begrundande remittera utskottsutlåtandet till generalpoststyrelsen och för öfrigt icke göra något yrkande.

Vidare anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wacht-meister: Jag ber att få försäkra såväl motionären som kam-maren, att hvarken generalpoststyrelsen eller regeringen anser, att, med det nu befintliga antalet ordinarie postexpeditörsbefattningar, allt är väl bestådt med afseende på de extra posttjänstemännens utsigter till en tryggad bergning. Men då det gäller att begära an-visande af anslag, måste man naturligtvis gå till väga med en viss varsamhet. Det bör därför icke förvåna, att, när Kongl. Maj:t vid förra årets riksdag begärde uppförandet på ordinarie stat af 75 nya postexpeditörsbefattningar, det icke ansetts lämpligt att åter redan till innevarande Riksdag inkomma med förslag om uppförande på ordinarie stat af ett ytterligare antal sådana befattningar. Men saken är därför visst icke bortglömd. Och i det jag med synnerlig tillfreds-ställelse vill konstatera, att äfven statsutskottet erkänt att behof före-

*Angående
inrättande af
ett större an-
tal postexpe-
ditörsbefatt-
ningar.*

(Forts.)

Angående
inrättande af
ett större an-
tal postexpe-
ditörsbefatt-
ningar.

finnes af ett ytterligare ökad antal ordinarie postexpeditörsbefattningar, ber jag få förklara, att jag hoppas, att regeringen inom en snar framtid skall blifva i tillfälle att för Riksdagen framlägga förslag härom.

(Forts.)

Herr Melin: Herr grefve och talman, mina herrar! Såsom denna fråga för närvarande ligger, är det ej att undra på, att motionären icke ansett sig böra göra något yrkande, och jag skall icke heller göra något sådant. Men jag anser det vara önskvärdt för frågans framtida lösning, att åtminstone någon i denna kammare uttrycker den förhoppningen, att proposition i ämnet verkligen framlägges af regeringen till nästa års Riksdag.

I det af generalpoststyrelsen till Kongl. Maj:t afgifna förslag till utgiftsstat för postverket under 1897 har styrelsen tydligt uttalat det missnöje i afseende på befordringsutsigterna, som inom nu ifrågavarande klass af tjänstemän rör sig, och styrelsen har i det hänseendet antydt, att det icke är möjligt att under sådana förhållanden på ett fullt tillfredsställande sätt sköta postverket.

Med anledning af den diskussion, som här i dag förut egt rum angående förhöjning af de ordinarie postvaktbetjentens aflöningsförmåner, dervid kammarens majoritet ansett derast jenster för närvarande vara tillräckligt väl aflönade, tillåter jag mig påpeka, att allmänheten och särskildt den stora allmänhet, som i första rummet bidrager till de stora öfverskott, postverket år efter år lemnar, har berättigade anspråk på att såväl den ena som den andra kategorien af postverkets tjänstemän aflönas på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Jag har endast velat uttala dessa ord, och jag hyser för egen del den förhoppningen, att regeringen till nästa Riksdag framlägger proposition i ämnet, så att denna fråga må kunna blifva löst i den riktning motionären tänkt sig.

Med herr Melin förenade sig herrar *Sahlin*, *Svensson* i Karlskrona, *Svanberg* och *Hammarlund*.

Herr John Olsson från Stockholm: Jag ber att få till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framföra min tacksamhet för det uttalande han nyss gjort i den föreliggande frågan och det löfte, som deri gafs. Jag är alldeles öfvertygad och — jag tror mig kunna säga detta, då jag erhållit en mängd uttalanden i frågan från e. o. posttjänstemän inom alla delar af landet — att detta herr statsrådets uttalande och löfte skall inom hela denna stora corps framkalla den allra största tillfredsställelse.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Återstående *punkterna 2—16* biföllos.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarne statsutskottets memorial n:o 27, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1897 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

§ 6.

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till förändring i fråga om hushållningssällskapens organisation m. m.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.*

Med föranledande af berörda, inom Andra Kammaren af herr *P. Paulson* afgifna motion, n:o 197, hemställde utskottet i detta utlåtande:

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till allmän förordning med närmare bestämmelser för hushållningssällskapens organisation, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af utskottet antydda grunder.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Lothigiug: Herr talman! I likhet med motionären och utskottet finner jag det vara önskvärdt, att i allmän författning meddelas bestämmelser angående grunderna för hushållningssällskapens organisation och i viss mån för deras verksamhet och förvaltning, detta desto hellre, som både inom landtbruksstyrelsen och inom flera hushållningssällskap man för närvarande sträfvar efter att åstadkomma en liffigare och större samverkan olika hushållningssällskap emellan, än som hittills eger rum. Men jag håller före, att man icke kan nå detta mål eller ens närma sig detsamma genom att oförändradt antaga utskottets förslag i det skick det nu föreligger.

Utskottet anser, att denna önskvärda lagstiftning skulle åstadkommas genom en lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. Då det för mig är klart, att det förevarande ämnet faller under Konungens administrativa lagstiftningsrätt, och då jag för riktigheten af denna åsigt har det bästa stöd deri, att kammaren remitterat motionen till förberedande behandling af ett tillfälligt utskott och icke af ett ständigt utskott, såsom enligt grundlagens bud och stadgad praxis borde ha skett, derest kammaren ansett, att lagstiftning i detta ämne borde ega rum i den ordning 87 § regeringsformen stadgar, samt slutligen med hänsyn till möjligheten, att i ämnet begge kam-

*Angående
ändring i
fråga om hushållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.*

(Forts.)

rarne må kunna komma att fatta sammanstämmande beslut, hvarförutan någon skrifvelse till Kongl. Maj:t ju icke kan komma till stånd, anser jag för min del, att hvad utskottet i sin motivering och i sin kläm anfört derom, att lag i ämnet bör stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, bör ur betänkandet utgå.

I fråga om de bestämmelser, som i den föreslagna förordningen borde intagas, upptager utskottet, bland annat, att den borde innehålla ett stadgande, »att utgifterna för hvarje år måste begränsas inom ramen af sällskapens för samma år disponibla tillgångar». Tolkadt och tillämpadt efter ordalydelsen, skulle ett sådant stadgande vara onödigt och betydelselöst. Såsom utskottet upplyser, är det endast i stadgarne för några få hushållningssällskap, som det finnes bestämdt, att sällskapets fond alltid skall hållas uppe vid ett visst belopp. I stadgarne för flertalet af hushållningssällskap förekommer icke någon sådan bestämmelse, och, formelt sedt, lära således hushållningssällskapen för närvarande i allmänhet kunna för ett år disponera icke allenast sina årsinkomster, utan äfven sin fond i dess helhet, vare sig nu denna är större eller mindre. Men jag antager, att utskottets mening med ett sådant stadgande varit, att det skulle innebära, att vid regleringen af hushållningssällskapens årsutgifter man icke finge öfverstiga det belopp, som paräknades under året inflyta, och sålunda icke anlita något af hushållningssällskapets samlade kapital, utan endast, jemte öfriga inkomster, räntan derå. Det är efter mitt förmenande nödvändigt, att klarare än som här skett uttalas hvad utskottet härmed afsett. Vill man införa ett sådant stadgande, att man förbjuder hushållningssällskapen att bevilja större anslag, än deras årsinkomster medgifva, så bör stadgandet derom i alla händelser icke blifva ovilkorligt och i öfrigt formuleras med synnerlig varsamhet. Oafsedt det, att vid uppgörandet af årsstaten för hushållningssällskapen man omöjligen kan komma till en fullt exakt siffra vid inkomstberäkningen, i synnerhet som den största inkomstposten, nemligen andelen i bränvinsförsäljningsavgifterna, betydligt fluktuerar, så att det följaktligen lätt kunde hända, att, äfven om beräkningen gjordes med största omsorg, hushållningssällskap ändock kunde komma att ofrivilligt bryta mot stadgandet genom att bevilja större anslag, än den verkliga inkomsten för året medgäfve, torde det mången gång vara för hushållningssällskapens ändamål och för vinnandet af viktiga syften angeläget att för en gång kunna anslå ett betydligare belopp än det, hvartill årsinkomsterna jemte de ändamål, för hvilka de i öfrigt användas, kunna lemna tillgångar.

Vid inköp t. ex. af afvelsdjur kan det i många hänseenden vara välbetänkt att på en gång göra större inköp, än årsinkomsten skulle medgifva, dels för att på en gång kunna sprida afvelsdjur öfver större del af hushållningssällskapets område och dels för besparing å de med köpet förenade kostnaderna, resor etc. Som bekant, gå dessa poster, särskildt i fråga om inköp af hästar, till betydliga belopp.

Jag tror således, att ett stadgande i den riktning, som jag antar att utskottet här har åsyftat, icke bör affattas ovillkorligt, utan att den måste affattas på sådant sätt, att hushållningssällskapen för vissa fall ha fria händer och fri disposition öfver åtminstone en del af sina fonder.

Med anledning af de erinringar, jag nu tillåtit mig göra emot utskottets betänkande, ber jag, herr talman, att få yrka, att kammaren måtte till utskottet återremittera ärendet.

Herr Paulson: I det nu föredragna betänkandet har utskottet varit fullt enigt med mig i afseende å hvad jag i min motion uttalat beträffande behovet af andra bestämmelser för hushållningssällskapens organisation, liksom äfven derutinnan att dessa bestämmelser borde sammanfattas uti en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad förordning.

Det framhölls af en talare nyss, att detta senare icke skulle vara så riktigt. Jag ber att få erinra kammaren derom, att de penningmedel, öfver hvilka hushållningssällskapen förfoga, och hvilka närmasi torde vara att anse såsom statsmedel — eller i hvarje fall såsom allmänna medel — uppgå till så betydande belopp som t. ex. af bränvinsförsäljningsmedlen öfver 1 million kronor. Detta borde enligt mitt förmenande vara ett tillräckligt skäl för att Riksdagen finge uttala sig vid stiftandet af den föreslagna förordningen. Då — såsom jag nämnde — utskottet är fullt enigt med mig i det afseendet, skall jag icke vidare uppehålla mig vid denna del af frågan.

Angående *grunderna* för förordningen är jag deremot icke ense med utskottet. I min motion har jag särskildt framhållit behovet af vissa garantier vid besluts fattande i anslagsfrågor. Utskottet har erkänt det berättigade häri, då utskottet säger, att »hvarje garanti saknas så väl för att de särskilda gillenas intressen blifva inom förvaltningsutskotten bevakade som ock mot den af motionären framhållna faran, att vid sällskapens sammanträden beslut kunna fattas af en tillfällig majoritet i strid mot den gängse åsigten hos det stora flertalet af sällskapets ledamöter». Det är, som herrarne torde finna, två slags garantier — om jag så må säga — som fordras här. I ena fallet skulle det vara garanti för att de olika ortsintressena blefve tillgodosedda, och i det andra fallet garanti mot tillfällig öfverrumpling, det vill säga, att en tillfällig majoritet skulle kunna fatta beslut. Hvad beträffar garantien för att de olika ortsintressena skulle blifva tillgodosedda, så har utskottet trott sig bereda en sådan derigenom, att det föreslagit, att hvarje gille skulle vara representeradt inom förvaltningsutskottet. Jag kan medgifva, att en dylik bestämmelse i det afseendet skulle vara ganska betryggande.

I det andra afseendet åter, att man skulle skaffa någon garanti emot öfverrumplingar eller emot en tillfällig majoritet, så har ut-

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

Angående
ändring i
fråga om hushållningssällskapens organisation m. m.
(Forts.)

skottet såsom botemedel härför velat påvisa, att sällskapen icke skulle kunna mot förvaltningsutskottets afstyrkande fatta ett beslut, som blefve bindande, utan för så vidt det förnyades vid näst påföljande sammanträde. Jag har i min motion framhållit, att rösträtten vid hushållningssällskapens sammanträde borde utöfvas af ombud. Dessa skulle — såsom jag i motionen nämnt — utses af medlemmarne inom de subordinerande gillena, eller kontrakten, som vi kalla dem i Skåne, eller ock sockenvis. Grunden för bestämmande af antalet ombud, som skulle representera hvarje underafdelning, kunde man då på något sätt fastslå; jag har påpekat fastighetstaxeringsvärdet. En annan grund vore invånarnes antal inom de olika afdelningarne. Utskottet har emellertid icke velat godkänna någon sådan röstgrund, utan för sin del ansett, att den nuvarande röstgrunden vore lämplig. Utskottet säger, att den hitills inom sällskapen gällande sant demokratiska röstgrunden »utgör den bästa förutsättningen för vidmagthållande af ett allmänt intresse för sällskapets angelägenheter», samt att »dertill kommer, att densamma är en naturlig följd af de utaf hvarje ledamot till lika belopp utgående afgifter till sällskapet». Hvad det senare angår, nemligen att röstgrunden skulle vara en naturlig följd deraf att sällskapens ledamöter bidroge med lika stora afgifter till sällskapen, lär det icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande. I många hushållningssällskap äro afgifterna olika för medlemmarne af olika samhällsklasser, och i andra hushållningssällskap är det inga afgifter alls. Hvad det »sant demokratiska» i den nu använda röstgrunden beträffar, skall jag bedja att få säga, att jag för min del tror, att det är mera skenbart än verkligt. Jag tror, att den mer synes vara demokratisk, än hvad den verkligen är. Jag skall be att få nämna ett exempel. Antag, att förhållandet är så som i det härad jag tillhör. Der utgör medlemmarnes antal i de olika kommunerna från 8 à 10 till 80 à 100; i en kommun — det är den största — är medlemmarnes antal 107. Då det är så stort antal medlemmar, är det naturligt, att bland dem finnas många smärre hemmansegare, småbrukare. När nu alla dessa hafva samma och lika rösträtt, då säger man, att det är en demokratisk röstgrund. Ja, det vore så, *i fall* deras röster komme att användas. Men antag, att i samma kommun bor ett par större godsegare, ja, då blir det dessa, som resa till hushållningssällskapets sammanträden och der representera de öfriga, som stanna hemma. De ha icke i någon mån fullmagt att föra de öfrigas talan, men i sjelfva verket komma de att göra så ändå. Man kan nu invända, att då de icke mera intressera sig för länets angelägenheter, då de icke vilja kosta på sig att resa till sällskapets sammanträden, kan ingen människa genom lagstiftning råda bot på detta. Ja, det kan från viss synpunkt vara riktigt. Men dessa hemmansegare ha hvarken tid eller råd att kosta på sig resan till hushållningssällskapets sammanträden.

Och antag, att de verkligen gjorde det! Huru skulle saken ställa sig då? I det län, jag tillhör, utgöra hushållningssällskapets medlemmar öfver 4,000. Jag ber att få hemställa till herrarne, hur det skulle vara möjligt att i en sådan församling af 4,000 medlemmar vare sig leda några förhandlingar eller komma under fund med hvad den stora mängden verkligen ville i de frågor, som föredrogos. En annan svårighet, som jag också tror skulle vara känbar nog, vore att skaffa lokal, tillräckligt stor att rymma alla dessa personer.

Jag anser sålunda fortfarande, att den s. k. demokratiska röstgrunden i sjelfva verket icke är demokratisk. Om den verkligen vore demokratisk, om jag kunde finna mig öfvertygad derom, skulle jag vara den förste, som ville biträda utskottets mening i det afseendet.

Jag skulle dock gerna vara med om en sådan bestämmelse, att, för den händelse rösträtten skulle utöfvas af ombud, äfven medlemmar, som icke vore till ombud utsedda, skulle vid sammanträdena få föra talan, men naturligtvis icke utöfva rösträtt i anslagsfrågor.

Jag har nu redogjort för de skäl, som föranledt mig att framkomma med min motion, men då jag icke vet, huruvida jag för min mening kan vinna någon anslutning inom kammaren, har jag, herr talman, för närvarande icke något yrkande att göra.

Herr Ljungman: Hvad beträffar den föreliggande frågan, så kan det naturligtvis icke bli tal om att vid den ifrågasatta förordningens stiftande tillvägagå enligt 87 § regeringsformen; men detta hindrar ju icke, att Riksdagen kan aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t i ungefärligen det syfte, som motionären har anfört. Vidare kan ju Riksdagen fastställa vilkoren, enligt hvilka hushållningssällskapen få uppbära de andelar af bränvinsmedlen, som tillkomma dem, och dessa vilkor kunna sedan blifva införda i den kongl. förordningen. Slutligen fins det också en annan möjlighet, nemligen att Riksdagen begär hos Kongl. Maj:t en administrativ författning, på samma gång Riksdagen anhåller att få yttra sig om denna författning, innan den utfärdas. Så har egt rum flera gånger förut.

Hvad nu det föreliggande utskottsbetänkandet beträffar, är dess motivering i hög grad oklok i vissa fall, särskildt när det är tal om röstgrunden. Ty jag må bekänna, att jag icke inser, huru hushållningssällskapen skola kunna motsvara sitt ändamål, så länge man har en sådan organisation qvar som den nuvarande. Det är så långt ifrån, att intresset genom densamma ökas, att den tvärt om ger anledning till skadlig agitation och andra missbruk, som icke kunna undvikas, med mindre man — såsom skett i utlandet — öfvergår till *valda representationer för näringarnes administration*. Så har man gjort nära nog öfver allt, och det äfven i länder med

*Angående
ändring i
fråga om hushållningssällskapens organisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hushållningssäll-
skapens orga-
nisation.
m. m.
(Forts.)

demokratisk statsförfattning, såsom t. ex. i den fria hansestaden Bremen, i republiken Schweiz m. fl.

Jag tror, att frågan är af en synnerlig vigt och att man bör söka framkalla en skrivelse från Riksdagen, som begär ett kongl. förslag, gående ut på att vinna en möjligast tillfredsställande organisation för den lokala administrationen af både landtbruksnäringen och öfriga näringar.

För att kunna vinna detta syfte är det önskligt att — såsom den förste talaren nämnde — betänkandet återremitteras till utskottet. Det blir då tillfälle för flere af kammarens ledamöter att väcka nya motioner och att vidga området och få klämman litet tydligare, än hvad nu är fallet.

Herr talman! Jag hemställer om återremiss.

Herr friherre Bonde: Herr grefve och talman! Det är otvifvelaktigt, att motionären har haft grundad anledning att framkomma med sin motion, med anledning af den erfarenhet, som han har haft inom sitt län. Men jag tror icke, att den erfarenhet, som man haft i Skåne, är precis densamma öfver allt i Sverige. Jag tror tvärt om, att hushållningssällskapen i allmänhet, äfven med sin nuvarande organisation, uträttat ganska mycket, och att de hafva arbetat synnerligen lyckligt. Åtminstone har ej i den del af landet, som jag representerar, någon svårighet förefunnits att få inom hushållningssällskapen förekommande frågor både väl och lyckligt afgjorda.

Det torde därför vara tvifvelaktigt, om man skall kunna anse det af motionären framhållna önskemålet såsom mera allmänt.

Äfven jag erkänner villigt, att hushållningssällskapen äro mycket olikartadt organiserade, och att det skulle kunna vara önskvärdt att få dem likartadt organiserade, om nemligen vårt vidsträckta land med sina helt olika förhållanden i norr och söder skulle kunna tillåta, att alla hushållningssällskap, så att säga, stöptes i samma form.

Jag har därför varit synnerligen tveksam, huru jag skulle ställa mig till det förslag, utskottet här framställt. Det skulle kunna hända, att det vore lämpligt, att, då hushållningssällskapen hafva så stora penningemedel om hand, deras verksamhet reglerades genom en förordning eller lag. Men å andra sidan är jag rädd för, att man genom att uppställa lagbestämmelser för hushållningssällskapens verksamhet kan förlama densamma, då det ju just är den frihet, som nu råder, som inom länen framkallat ett allmänt intresse för dessa sällskaps angelägenheter. Ty man kan icke förneka — såsom också utskottet framhållit — att det är en synnerligen demokratisk grund, på hvilken dessa hushållningssällskap hvilat. Der är den allmänna rösträtten tillämpad; och den har visat sig — i detta fall åtminstone — kunna lyckligen tillämpas. Hvar och en, som är ledamot af ett hushållningssällskap, eger nemligen rättighet att bevista sammanträdena och med sin röst bidraga till beslutet. Huruvida en ledamot gör det eller icke, det är hans ensak; och så är det ju

i alla andra fall. Om någon icke vill begagna sin rätt, kan man väl icke tvinga honom dertill. Skulle nu denna röstgrund ändras på det sätt, motionären föreslagit, eller så, att endast valda representer skulle deltaga i öfverläggningarna och besluten, tror jag, att det allmänna intresset skulle betydligt förklaras, och hela denna institution förtryckas. Hvarje hushållningssällskap skulle blifva ett litet landsting för sig, som sammanträdde och utdelade penningar och använde penningarna på samma sätt som andra landsting. Men då blefve icke hushållningssällskapet hvad det nu är, nemligen en samling af länets jordbrukare, utan en representation för jordbrukarna; och då läge det ju nära till hands att fråga: hvarför skall man hafva två landsting; hvarför skall man hafva *en* representation för jordbruket, och en *annan* för länets öfriga intressen? Hvarför då icke slå i hop dessa båda till *en* representation och låta pennin-
garne förvaltas af den ena af dem, nemligen landstinget. Jag tror dock, att detta i många delar af vårt land skulle blifva ett olyckligt resultat för det hela. Icke därför, att ej äfven i landstinget personer kunna finnas kompetenta att handhafva de penningar, som hushållningssällskapen disponera, utan därför, att våra landsting till följd af sin beskaffenhet att i ett speciellt fall vara valkorporationer, icke alltid bestå af personer, som för handhavande af jordbrukets intressen skulle vara de allra lämpligaste, och därför att många krafter, som nu inom hushållningssällskapen spela en gagnande roll, då skulle komma att uteslutas derifrån.

Jag vill äfven påpeka en annan sak. Om det nu är så, att det inom hushållningssällskapen i allmänhet finnes missnöje med de nuvarande förhållandena, och om erfarenheten visat, att de nuvarande stadgarna icke verka på ett nyttigt sätt, skulle det icke då ligga närmast till hands, att hushållningssällskapen sjelfva ändrade sina stadgar och ginge in till Kongl. Maj:t med begäran om fastställelse å desamma, alldenstund ju Kongl. Maj:t eger att pröfva de förslag till stadgar, ett hushållningssällskap antager? För min del anser jag, att det skulle hafva legat nära till hands att göra så, om missnöje förefunnits. Och då hushållningssällskapen, såsom vi veta, genom utsedda ombud sammanträda hvartannat år i hufvudstaden, för dryftande af gemensamma angelägenheter, så hafva de ju äfven då tillfälle att öfverlägga om sina stadgar och samråda om de ändringar i desamma, som kunna vara af behofvet påkallade. Men vid dessa s. k. landtbruksriksdagar har det ännu aldrig varit på tal att få någon ny förordning för hushållningssällskapens verksamhet, hvilket dock bordt hafva legat nära till hands, om missnöje förefunnits. Förslag om ändringar bör komma från detta håll och icke från Riksdagen till Kongl. Maj:t. För min del tror jag, att det skulle vara ganska farligt att nu komma till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, åtminstone om den skulle vara affattad på de grunder, som det här är fråga om.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation.
m. m.*

(Forts.)

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

Jag skall vidare be att få vända mig något litet emot ett par af utskottets uttalanden i afseende på den s. k. urkunden för hushållningssällskapens organisation. Det första, utskottet dervid fäst sig vid, är, att sekreterarne och skattmästarna hafva rösträtt inom förvaltningsutskottet. Det ser ut, som om utskottet tänkt sig, att detta vore den största olycka och grunden till att ärendena icke blefve riktigt behandlade. Jag tror emellertid tvärt om. I mitt län ha sekreteraren och skattmästaren rösträtt, och jag tror, att det är så i många län. Det har mången gång varit på tal att frångå dem denna rösträtt; men efter moget öfvervägande har man låtit dem behålla den, emedan man ansett, att det långt ifrån att skada förhandlingarne varit gagnande för dem. Då man till sekreterare väljer en person med stort och synnerligt intresse för hushållningssällskapets verksamhet, bör han ju äfven, då han skall föra protokollet, hafva sitt ord med i laget. Det är vanligt i andra styrelser, såsom t. ex. i landbruksstyrelsen, der sekreteraren för icke länge sedan fick säte och stämma. Det är således icke något märkvärdigt och allenastående fall. Skattmästaren, som har om hand hushållningssällskapets ganska stora kassor, känner såhunda bättre än någon annan, hvilka tillgångar finnas. Då det vidare endast är anslagsfrågor, som förvaltningsutskottet handlägger, kan jag icke finna, att det kan skada saken, att skattmästaren får vara med och hafva ett ord med i laget. Tvärt om bör väl det gagna saken. Det förvånar mig därför, att utskottet först vändt sig emot denna punkt.

Vidare har utskottet framhållit, att — för utgifternas bestämmande på ett betryggande sätt — det borde stadgas, att beslut afseende större utgifter eller ock utgifter för en följd af år icke emot förvaltningsutskottets afstyrkande skulle blifva bindande, derest de ej förnyades vid näst påföljande sammanträde. Ja, jag erkänner, att det vore synnerligen önskvärdt, om så kunde ske, och jag anser, att hvarje hushållningssällskap bör se till att de få sina stadgar ändrade så, att en sådan öfverrumpling, som man i Malmö tyckes vara van vid, icke måtte ega rum. Men det är svårt att komma fram med och precisera något sådant, och därför tror jag, att det skulle vara farligt att antaga ett förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t så hastigt blott på grund af ett tillfälligt utskotts utlåtande. Vi kunna här blifva lika lätt öfverrumplade som vid dessa hushållningssällskaps sammanträden. Då jag därför tror, att, ehuru väl det vore önskvärdt att få hushållningssällskapens organisation ungefär likartad öfver hela landet, det icke vore lämpligt för tillfället att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, utan i stället afvakta framtällning i detta afseende från hushållningssällskapen sjelfva, och då det icke kan påvisas, att hushållningssällskapen i allmänhet missbrukat det förtroende, som blifvit dem lemnadt, att handhafva för jordbruket anslagna medel, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Vi känna alla, hvilken stor betydelse hushållningssällskapen spela i landet, och hvilken betydande penningförvaltning de hafva om hand. Kan det då under sådana förhållanden vara rätt, att så lösliga bestämmelser förefinnas beträffande dem, att hufvudurkunden för deras organisation skall utgöras af en af Kongl. Maj:t till landbruksakademien aflåten skrifvelse? Kan man påstå, att saken på något vis förbättras derigenom, att Kongl. Maj:t förklarat sig i hvarje särskildt fall vilja pröfva, huruvida på grund af särskilda förhållanden afvikelser i afseende på stadgarne kunna medgifvas för det ena eller det andra hushållningssällskapet? Är det icke rätt och förenligt med förhållandena för öfrigt i vårt land, att äfven dessa hushållningssällskap erhålla en något fastare organisation? Är det icke rätt, att för dem gällande bestämmelser sammanfattas i någon förordning; och är det icke också lämpligt, att den förordningen stiftas af Konungen och Riksdagen gemensamt? Vi hafva en landstingsförordning, stiftad af Konungen och Riksdagen gemensamt. Hvarför skulle icke då äfven denna förordning kunna stiftas gemensamt af dem? Man säger, att en sådan förordning skulle komma att inskränka eller hämma hushållningssällskapens verksamhet. Jag kan emellertid icke föreställa mig, att den skulle behöfva göra det. Det vore ju icke meningen, att denna förordning skulle innehålla annat än allmänna bestämmelser för hushållningssällskapens verksamhet, liksom vi hafva allmänna bestämmelser för en hel del andra saker, såsom stadgar för byggnadsväsendet i städerna, helsovården och så vidare. Sedan står det ju alltid öppet för de särskilda hushållningssällskapen att komplettera dessa stadganden genom bestämmelser, som inom hvarje särskildt län ansåges erforderliga.

Utskottet har sålunda i allt delat motionärens uppfattning deri, att det skulle vara önskvärdt att få mera enhet och likhet mellan de olika hushållningssällskapens organisation, äfvensom att det borde vara Konungen och Riksdagen, som gemensamt skulle besluta om de allmänna hufvudgrunderna för densamma. Men på samma gång har utskottet fått en osökt anledning att något se på de bestämmelser, som för närvarande finnas i den der urkunden af 1848, och utskottet har påpekat några saker i densamma, som icke synts utskottet lämpliga. Sålunda har utskottet icke funnit det lämpligt, att sekreterarne och skattmästarne skola hafva *sjelfskrifvet* ledamotskap uti förvaltningsutskotten. Utskottet har icke opponerat sig emot, att sekreterarne och skattmästarne få vara ledamöter af dessa utskott, men det har opponerat sig emot, att de skola vara *sjelfskrifna* ledamöter. Det kan vara utmärkta personer, som äro sekreterare och skattmästare, men det är icke därför sagdt, att det är lämpligt att de under alla förhållanden skola fungera som ledamöter. Med den ställning, dessa personer nu intaga, ligger faran nära till hands, att de komma att blifva ett centrum för hushållningssällskapens verk-

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

samhet och komma att förrycka densamma samt betaga dessa sällskap karakteren af en mera allmänt folklig institution.

Vidare har utskottet i likhet med motionären framhållit, att det skulle behövas åtskilliga garantier, bland annat för att gillenas intressen bättre än hittills blefve tillgodosedda. Och jag vädjar till herrarne, om det kan vara rätt, att, såsom ofta är fallet, dessa hushållningssällskap äro sammansatta af personer, som uteslutande eller till alldeles öfvervägande del tillhöra blott ett par gillen, vanligen inom de närmast hushållningssällskapets centralort belägna trakter, då deremot ledamöterna i de gillen, som äro mer affägsna, icke alls äro i hushållningssällskapet representerade.

Nu är förhållandet, såsom vi väl veta, inom åtskilliga hushållningssällskap det, att deras styrelser utgöras af personer från alla de gillen sällskapet omfattar, men så är ej fallet öfverallt; och man har därför ansett det önskligt, att förhållandet blefve sådant, att i hvarje hushållningssällskap alla dess gillen blefve i styrelsen representerade. Vi hafva nu också gifvit motionären rätt deruti att, såsom det nu är stäldt, det är fara för, att en tillfällig majoritet i vissa fall kan komma att diktera sällskapets beslut gent emot majoritetens inom sällskapet önskan; och för att förekomma detta ha vi tänkt oss, att den garantien skulle införas, att två på hvarandra följande sammanträdens samstämmade beslut skulle erfordras i det fall, att hushållningssällskapets beslut stode i strid med förvaltningsutskottets uttalande. Detta kan ju anses vara en god garanti, ty om en öfverrumpling egt rum, och derigenom ett beslut fattats, som absolut ogillas af sällskapets medlemmars flertal, kunna dessa talrikt infinna sig på nästa sammanträde och då, om de så vilja, upphäfva det fattade beslutet.

Det var ett uttalande af utskottet, som nyss gjordes till föremål för en anmärkning, nemligen det uttalandet, att sällskapens utgifter borde begränsas inom ramen af sällskapets för hvarje år disponibla tillgångar. Om detta uttryck är fullt lämpligt valdt eller icke, derom vill jag ej yttra mig, men utskottet har dermed endast åsyftat, att hushållningssällskapen derigenom skulle förhindras att skuldsätta sig.

Vidare har utskottet tydligen framhållit, att det reglemente eller den förordning, som af Kongl. Maj:t och Riksdagen komme att utfärdas, icke skulle upptaga några onödiga detaljbestämmelser, i akt och mening att sällskapens sjelfständiga verksamhet icke i någon mån skulle inskränkas.

Men slutligen har utskottet i ett afseende tagit bestämdt afstånd från motionären. Denne har nemligen önskat, att en garanti mot missbruk af sällskapens beslutanderätt skulle skapas derigenom, att man ändrade röstgrunden. I detta hänseende har utskottet ej på några vilkor velat ställa sig solidariskt med motionären, utan har ansett, att, då i så många år sällskapens beslutanderätt fotats på personlighetsprincipen, man icke borde frångå denna grund, då det

ju ej kan påvisas, att denna allmänna röstgrund ledt till några för sällskapen vådliga beslut, och då motionärens förslag i denna del går i afgjordt reaktionär riktning.

Ja, mina herrar, om I sålunda viljen i likhet med utskottet, att någon bestämmelse rörande hushållningssällskapen skall komma till stånd; om I lika med utskottet ansen, att det här ej bör vara en lös bestämmelse, som helt och hållet beror på Kongl. Maj:ts vilja för tillfället, utan en bestämmelse, som af regering och Riksdag gemensamt fastslås; om I vidare viljen, att en garanti mot magtmissbruk skall åstadkommas, och slutligen, om I i likhet med utskottet icke viljen, att röstgrunden skall förändras — då, mina herrar, kan jag ej finna någon rimlig anledning för eder att fatta ett beslut, afvikande från utskottets hemställan.

Detta är nu en sak, som helt och hållet eller åtminstone företrädesvis bör ligga kammarens landtmannarepresentanter om hjertat, och vi stadsbor hafva mycket litet att dermed skaffa, men i alla fall tror jag, att vi alla kunna vara ense derom, att utskottet har gått den gyllene medelvägen, då det sökt att råda bot för de brister, som med afseende å hushållningssällskapen förefinnas, men velat göra detta på sådant sätt, att sällskapens sjelfständiga verksamhet fortfarande skall vara oförkränkt och att icke den redan bestående, af allmänheten med intresse omfattade röstgrunden rubbas.

Under sådana förhållanden hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Rinkaby. Herr talman, mina herrar! Då den institution, som det här är fråga om, är af ganska frivillig art och ledamöterna i densamma uteslutande äro sådana, som kunna vinna inträde deri när som helst, för så vidt de ega det anseende inom orten, som erfordras, samt ur densamma kunna utgå, när de så önska, är det helt naturligt, att man ej bör begränsa deras åtgöranden inom några af lagen föreskrifna former, som för denna institutions sjelfständiga verksamhet skulle vara besvärande. Man hade ju kunnat vänta, att missnöjet med hushållningssällskapen skulle ha kommit direkt från hushållningssällskapen sjelfva, och att de skulle hafva på sina sammanträden uttalat sig för andra bestämmelser än de, som för närvarande för dessa sällskap gälla. Men så vidt jag vet, hafva icke några sådana uttalanden gjorts, utan den nu föreliggande frågan har väckts af en enskild motionär. Icke desto mindre hyllar jag motionärens åsigt i många hänseenden och tror, att det verkligen är på tiden, att något förslag i denna fråga framkommer, för att man må åstadkomma litet mera stadga och stabilitet i dessa sällskaps verksamhet.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af hvad den förste talaren, som yttrade sig i denna fråga, anförde. Han ansåg nemligen, att utskottet gått för långt i sitt yrkande, då det såsom sin mening framhållit, att utgifterna för hvarje år borde begränsas inom ramen af de för året disponibla tillgångarne. Jag deremot anser just detta

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

vara en af de viktigaste momenten i utskottets förslag. Ty jag tror näppeligen, att ett hushållningssällskaps medlemmar skulle vilja vara med om, att sällskapet förvaltningsutskott eller de medlemmar af sällskapet, som hade tillfällig majoritet vid ett besluts fattande, skulle draga vaxel på sällskapets framtida tillgångar. Det är således högst angeläget att, i fall denna skrifvelse till Kongl. Maj:t skall komma till stånd, detta uttalande får kvarstå.

Man kan ju tänka sig, att i den händelse något anslag skulle beviljas för, såsom den ifrågavarande talaren omnämnde, kreatursinköp eller något dylikt, hushållningssällskapet kunde under ett år afsätta medel för ändamålet och besluta, att inköpet först då skulle ega rum, då medel för detsamma funnes i kassan tillgängliga. Inom den ort jag tillhör har det vid inköp af afvelsdjur mycket praktiserats, att en garantiförening stälde sig vid sidan af hushållningssällskapet och garanterade de förluster, som möjligen på köpet kunde uppstå, hvarigenom sällskapet i hvarje fall vore skyddadt.

Här ha uttalats skiljaktiga meningar derom, huruvida det skulle vara rätt att lemna åt regering och Riksdag att stifta en lag för sådana frivilliga institutioner som hushållningssällskapen. Jag skall nu ej göra något uttalande derom, utan min mening har blott varit att påpeka, att, enligt min åsigt, en af de viktigaste punkterna i utskottets utlåtande just har varit den, att sällskapens utgifter böra begränsas inom ramen af deras för hvarje år disponibla tillgångar.

Herr Ljungman: Herr talman, mina herrar! Hvad jag rörande denna fråga vill påpeka, är, att man i fråga om menigheternas och näringarnas administration snart sagdt i hela Europa anslutit sig till principen om sjelfförvaltning i den form, att man i stället genom primärförsamlingar af menigheterna låtit administrationen handhafvas af *valda ombud eller representanter*. Detta gäller öfverallt utom i Sverige och Finland, der menigheterna för dylika frågor afgörande sammanträda in corpore. Men det är alldeles gifvet, att äfven vi snart bli tvungna att öfvergifva denna praxis, ty den, som känner, huru det går till, när beslut skola fattas på sammanträde med en mängd personer från ett vidsträckt område, finner lätt, att beslutet då icke kan blifva ett uttryck för befolkningens inom trakten eller området åsigt. Som vi veta, har Andra Kammarne 230 ledamöter, och de rymmas endast med svårighet i detta rum; men huru stort rum skulle man väl behöfva för att rymma ett eller ett par tusen medlemmar af ett hushållningssällskap, och hvilket hushållningssällskap har väl tillgång till en sådan lokal?

Det heter att, om ett felaktigt beslut fattas, skulle ett sådant året derpå kunna ändras derigenom, att ledamöterna då infunne sig talrikare. Ja, det är ju mycket lätt att säga, men ej ens bland de största hushållningssällskapen finnes något, som har en sådan lokal, att det der kunde taga emot tillnärmelsevis ens en större bråkdel af medlemsantalet.

Det har vidare sagts, att man ju kan ändra stadgarne. Detta har äfven försökts i det hushållningssällskap jag tillhör, men faktiskt är det blott en liten del af sällskapet område, hvars ledamöter sitta inne med all magten; och desse hindra hvarje förslag till ändring, emedan de ju eljest skulle mista den magt öfver hushållningssällskapens rika medel, som de faktiskt nu besitta.

Man kan enligt mitt förmenande blott välja den utväg, som motionären föreslagit, nemligen att af Riksdagen utverka sådana bestämmelser rörande tilldelandet af bränvinsmedlen åt dessa sällskap, hvarigenom de *tringas* att — om de vilja åtnjuta dessa medel — antaga rimligare stadgar än de nuvarande, och som verkligen innebära någon garanti för att en kraftig och duglig verksamhet kommer att af dessa sällskap utvecklas.

Jag vill icke bestrida, att hushållningssällskapen gjort mycket godt särskildt i vissa län, der det större landtbruket har en mera dominerande och öfvervägande ställning än i det län, jag tillhör. Men å andra sidan kan man icke förneka, att missförhållanden börjat uppstå, som böra afhjelpas; och jag vet verkligen icke, hvarför man ej med anlitan af utlandets föredömen härutinnan skulle kunna förbättra de föreningar, som vi hafva för jordbrukets administration. Att öfverflytta denna administration till landstingen vore oklokt, och något motsvarande finnes ej heller i andra länder. Men i norra Tyskland har man för hvarje krets eller provins inrättat en *landthushållningskammare*, som har landtbrukets administration sig uppdragen; och man har der i regeln äfvenledes en *yrkeskammare*, som handhar administrationen af handtverk och industri, samt en *handelskammare*, som bevakar handels och sjöfartens bästa; och dessa institutioner väljas af de respektive näringsidkarne inom hvarje särskild näringsgrupp. Jag ser verkligen icke, hvarför ej äfven vi skulle kunna öfvergå till samma förståndiga anordning, då vi derigenom finge en garanti för att man verkligen finge en sådan *organisation för näringsarnes administration*, som kunde motsvara sin bestämmelse. Och min fulla öfvertygelse är, att samma medel, som nu af Riksdagen anslås till hushållningssällskapen, skulle vara *fullt tillräckliga för en vida kraftfullare administration* icke blott för landtbruket, utan äfven för handtverk och industri samt handel och sjöfart, än den administration som för dessa medel nu beredes ensamt jordbruket.

Herr talman! Jag ber därför att få än en gång hemställa om bifall till mitt yrkande om återremiss.

Herr friherre Barnekow: Om dessa institutioner och deras organisation kan man verkligen fälla det för alla gemensamma omdömet, att de äro mycket demokratiskt sammansatta. Det hushållningssällskap, jag tillhört sedan många år, är indeladt i distrikt, och från hvarje sådant distrikt finnes vanligen en ledamot närvarande i förvaltningsutskottet; men för resten är hvarje landtman, som en gång

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring i
fråga om hushållningssällskapens organisation
m. m.
(Forts.)*

för alla erlagt sin afgift, 5 kronor, berättigad att bli ledamot af sällskapet, och eger hvarje ledamot vid röstning en röst.

Den föregående talaren sade, att om det skulle falla ledamöterna in att talrikt infinna sig vid sammanträdena, finge man det vackert stäldt, ty man kunde ej få någon lokal, som rymde alla; men någon sådan tillströmning till mötena har ännu icke mig veterligen egt rum, och några verkliga svårigheter ha dervidlag ännu ej visat sig.

Vidare har man mycket klagat öfver öfverrumplingar, som kunnat ske.

Jag vet mycket väl, hvarifrån dessa klagomål komma — de komma, åtminstone delvis, från den provins jag tillhör; ty der har man verkligen försökt några sådana öfverrumplingar. Och hvarför? Jo, möjligen därför att intresset för jordbruket der varit större och liffigare än i det öfriga Sverige. Der har verkligen tillgått så, att när en viss del af länet haft några fördelar att vänta af ett visst anslag, hafva medlemmarne derifrån infunnit sig temligen mangrant och öfverröstat de andra, som icke varit beredda härpå, samt på det sättet en eller annan gång kunnat få hand om några medel.

Men om en förändring af bestämmelserna härutinnan skall ske, undrar jag dock, om detta bör ske på initiativ af en enskild motionär, såsom här är fallet. Vore det ej mera skäl att vänta, till dess fråga derom väckes af de särskilda hushållningssällskapen; ty med de olika förhållanden, som här råda i skilda delar af landet, är det eljest svårt att få frågan allsidigt utredd.

Ännu ett skäl härtill är, att vi ju hafva en representation för dessa hushållningssällskap, som kallas landtbruksriksdagen; skulle ej derifrån kunna komma ett förslag till denna frågas ordnande?

Som frågan nu föreligger, vill jag för min del ej vara med om att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag vet icke heller egentligen, hvad man väntar att vinna genom en återremiss, ty för yrkandet derom ha icke egentligen framhållits några starkare grunder. Då jag således ej kan vara med om vare sig bifall eller återremiss, återstår för mig endast att för närvarande yrka afslag såväl å motionen som utskottets hemställan.

Herr Lundell: Då här så mycket talats om fördelarne af hushållningssällskapens demokratiska sammansättning, kan jag ej underlåta att anföra ett exempel på huru det, enligt hvad jag har mig bekant, för närvarande i månget fall tillgår inom dessa sällskap. Det gifves nemligen exempel på att personer, som kunna disponera ett eller annat hundratal kronor, bekosta skjuts och dagtraktamente åt medlemmar af hushållningssällskapen för att sätta dem i tillfälle att bevista sammanträdena och der rösta i deras intresse. Sådant kan ju emellertid ej vara lämpligt i fråga om sällskap som hafva så stora penningmedel att disponera som hushållningssällskapen.

Jag tror därför, att en skrifvelse, åsyftande en något bättre organisation af dessa sällskap, kan vara ganska väl befogad. Emellertid

vill jag ej göra något vrkande; jag har blott velat meddela, huru det understundom verkligen kan gå till inom de nuvarande hushållningssällskapen.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Herr Gethe: Herr talman! Här hafva framställts åtskilliga anmärkningar mot utskottets betänkande; och jag ber att till en början få fästa mig något vid en del af dessa anmärkningar.

Från annat håll har redan bemötts det inkast, som här gjordes, att det skulle vara orimligt att föreskrifva, det hushållningssällskapens beslut i anslagsfrågor skulle hållas inom gränsen af de medel, som vore tillgängliga enligt årets inkomststat jemte möjlig kassa-behållning från föregående år, emedan det skulle kunna tänkas, att man på en gång behöfde en större summa penningar för något verkligen nyttigt eller gagneligt företag, och att det nödiga beloppet då ej skulle kunna anslås, enär man ej visste, om inkomsterna blefve så stora som beräknats. Det är ju så, att beräkningar af inkomsterna för följande år alltid måste göras, och det ligger naturligtvis i de beräknandes intresse att göra beräkningarne så låga som möjligt, för att ej till slut balans skall uppstå. Jag kan således ej se, att der ligger någon fara i den bestämmelse, utskottet härutinnan föreslagit.

Särskildt må nämnas, att inom det hushållningssällskap jag tillhör och hvars sekreterare jag är, finnes redan i stadgarne en dylik bestämmelse, att sällskapet ej får besluta större utgifter å ett års stat än som kunna bestridas med årets kassainkomster jemte hvad som möjligen finnes öfver i kassan från föregående år. Denna bestämmelse har visat sig ganska nyttig och förebyggt en mängd olägenheter, som eljest skulle hafva uppstått. För öfrigt inföt den i våra stadgar just i följd deraf, att inom sällskapet vid ett tillfälle gjordes försök till en sådan öfverrumpling, hvarom här talats.

Man har vidare anmärkt, att utskottet uttalat sig emot det hushållningssällskapens sekreterare och skattmästare, enligt Kongl. Maj:ts skrifvelse till landtbruksakademien, tillkommande ledamot-skap af förvaltningsutskottet. Mot dessa funktionärens inväljande i utskottet har utskottet icke opponerat sig, men utskottet har velat, att desse funktionärer ej skulle vara *sjelfskrifne* ledamöter, utan att det skulle bero på hushållningssällskapen sjelfva, om de ville invälja dem i förvaltningsutskottet. I det sällskap, jag tillhör, har den der sjelfskrifvenheten upphäfts och uteslutits ur stadgarne, fastän den finnes i det kongl. reskriptet. Jag har sjelf aldrig varit ledamot af förvaltningsutskottet, men under den långa tid, snart 25 år, jag suttit som sällskapets sekreterare, har detta förhållande aldrig vållat någon olägenhet. Jag har ju rätt att deltaga i diskussionen; är den mening, sekreteraren förfäktar, förnuftig, gör den sig också vanligen gällande — i annat fall får den stå sitt kast, och om tjänstemannen då haft en röst med eller ej, är alldeles likgiltigt. Är han en duglig karl, förstår han nog att göra sina

Angående
ändring i
fråga om hushållningssällskapens organisation
m. m.
(Forts.)

åsigter gällande, vare sig han har denna röst eller ej. För min del tror jag, att utskottet har rätt deri, att det är olämpligt att stadga själfskrifvet ledamotskap för sekreterare och skattmästare — frågan derom bör bero på sällskapet sjelfft, likasom alla andra detaljbestämmelser. Deremot skulle det efter utskottets förmenande vara önskligt, att man finge stadga allmänna grunder, efter hvilka dessa sällskap skulle organiseras; och den rigtning, hvari utskottet anser, att man der vid lag borde gå, är angifven i utskottets motivering och kläm. Jag är också öfvertygad, att en sådan allmän stadga vore nyttig och gagnelig, men dervid måste dock noga ses till — hvad utskottet äfven starkt betonat — att man ej på något sätt lägger hinder i vägen för hushållningssällskapens själfständiga verksamhet.

Motionären har i sin motion begärt, att förhållandena skulle ordnas på det sätt, att för ekonomiska frågors afgörande skulle utses ombud af gillena eller kontrakten, eller hvad man nu kallar sällskapets underafdelningar, och detta efter någon bestämd röstgrund. Jag tror emellertid, att hvilkendera af de röstegrunder, motionären nämnt, än antages, blifva ej dermed olägenheterna af de nuvarande förhållandena undanröjda. Måhända skulle inom hushållningssällskap, hvilkas område, såsom i Skåne är fallet, är öfverdraget af ett nät af jernvägar, så att man lätt och hastigt kan komma från den ena ändan af länet till den andra, ett antagande af förslaget hafva någon verksam påföljd. Men i fråga om hushållningssällskap, der området är vidsträckt och kommunikationerna kläna, blefve nog alltid förhållandet, att, äfven om hvarje gille hade rätt att utse ombud, sådana utsåges blott af gillena närmast mötesplatsen, under det de öfriga ej brydde sig om det, emedan de knappast kunde vänta, att någon skulle göra en hel eller half dags resa för att bevisa sammanträdena. Jag tror därför, att man ej kan vinna något på den vägen.

Deremot föreställer jag mig, att den enda garanti, som kunde genom en allmän författning ernås, skulle vara af den art, utskottet här föreslagit, nemligen en bestämmelse, att för anslagsfrågors afgörande skulle fordras två på hvarandra följande sammanträdens samstämmiga beslut — detta för att hindra sådana öfverrumplingar, som här klagats öfver och som verkligen egt rum, ehuru icke i så stor skala, som man kunde vänta, och som möjligen framdeles kan blifva fallet; ty ingen har ju framtiden i sin hand.

Slutligen ber jag att få tillägga något i en fråga, som här väckts på tal — nemligen att det skulle vara alldeles olämpligt att komma med en skrifvelse till Kongl. Maj:t och anhålla, att Kongl. Maj:t för Riksdagen framlade förslag till allmänna grunder för dessa sällskaps organisation; och man har sagt, att detta ej borde ske i fråga om en sådan institution som hushållningssällskapen. Jag hemställer likväl till kammaren, huruvida det — då vi ju veta att Kongl. Maj:t ansett sig ega befogenhet att rörande dessa sällskaps

verksamhet utfärda bestämmelser, som ännu gälla, ehuru de äro ganska gamla — hurnvida det då kan vara olämpligt, eller om det ej snarare ligger stor vikt på att Riksdagen begär, att förslag till dylika grunder måtte af Kongl. Maj:t framläggas, så att Riksdagen äfven blir i tillfälle att yttra sig öfver dessa bestämmelser.

Derför bör också skrifvelsen affattas så som utskottet här föreslagit, eller att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till allmän förordning med sådana bestämmelser, som här satts i fråga.

Jag får på alla dessa skäl hemställa, att Andra Kammaren bifaller hvad utskottet i sitt betänkande föreslagit, och tror för min del, att deraf skulle indirekt följa stor reda i förhållanden, som för närvarande äro temligen oklara.

Herr friherre Bonde: Här har af flere talare yrkats återremiss, men jag skulle verkligen beklaga utskottet, om kammarens beslut blefve att till utskottet återremittera ärendet; ty jag finner, att de yrkanden, som i detta afseende framstälts, gjorts på så olika grunder, att det för utskottet torde blifva ganska krångligt att få någon reda i den labyrinth, hvori det skulle råka genom att få baklexa på detta betänkande och nödgas omarbета detsamma. Kan man någonsin tala om bristande utredning, är det väl i denna fråga; ty den utredning, man fått genom den diskussion, som här i dag förts i frågan, är så ofullständig, att den alls icke kan klara be- greppen om denna frågas stora betydelse och dess räckvidd.

Man torde vidare böra taga fasta på det löfte, som för några dagar sedan gafs från statsrådsbänken, att vi inom kort skulle hafva att vänta förslag om inrättande af ett särskildt jordbruks- departement eller ett departement för handhafvande af jordbrukets angelägenheter. Det torde således ej dröja allt för länge, innan vi få ett sådant departement; och detta torde då med säkerhet taga om hand frågan att söka åstadkomma likformighet mellan hushållningssällskapens stadganden. Ty som jag yttrade, när jag sist hade ordet, förhåller det sig så, att Kongl. Maj:t fastställt alla dessa sällskaps stadgar och äfven fastställt alla de ändringar i dessa stadgar, som af hushållningssällskapen beslutats. Derför beror det äfven på Kongl. Majt att söka åstadkomma likformighet härutinnan redan nu; och får man då en särskild målsman för jordbruket vid Konungens rådshord, kommer nog denna person att åt dessa för- hållanden egna en särskild och synnerlig uppmärksamhet.

Här har mycket talats om det kongl. cirkulär, som för många år sedan gick till landtbruksakademien, angående grundprinciperna för hela hushållningssällskapens verksamhet, och det har sagts, att detta cirkulär fortfarande gäller. Ja, i viss mån; men oafsedt hvad som står i detta bref, har Kongl. Maj:t kunnat fastställa — och, enligt hvad jag tror mig minnas, äfven fastställt — stadganden, som i ett eller annat afseende strida mot cirkulärets bestämmelser.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.*

(Forts.)

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Jag tror således, att detta cirkulär icke får anses vara den enda grunden för hushållningssällskapens verksamhet, utan hvarje sällskap regleras af de stadgar, det sjelft skrivit, såvida dessa funnits lämpliga och blifvit af Kongl. Maj:t fastställda.

Det yttrades af en talare, att hushållningssällskapen i allmänhet hade så ofantligt många ledamöter, att det kunde blifva rent omöjligt att hålla sammanträde med dem; utan man skulle blifva nödsakad att låta medlemmarne utse ombud. Han undrade, huru man skulle bära sig åt, om t. ex. 2—3,000 personer komme tillsammans för att öfverlägga; ingen sal i världen vore nog stor att rymma dem. Jo, mina herrar, det fins alltid en sal, som räcker till för huru många som helst, och det är Guds fria natur. Jag vet icke något hinder för att, om någonstädes — jag tror dock ej, att man riskerar det — intresset för hushållningssällskapets angelägenheter vore så lifligt, att 2—4,000 personer i regel komme tillsammans, ordföranden då utlyste sammanträdet till sommaren, på någon fri och öppen plats, som vore tillräckligt stor; och sådana finnas nog i hvarje län. Jag tror således ej, att brist på lokal behöfver anföras som skäl för att införa en fåtaligare representation.

Utskottet har i sitt betänkande anført, att det måste tillses, att gillena blifva mera allmänt representerade, än de nu äro. I flera hushållningssällskaps förvaltningsutskott äro redan nu gillenas ordförande sjelfskrifna ledamöter. I Södermanland t. ex. äro de berättigade, man kan nästan säga förpligtigade, att deltaga i utskottets förhandlingar, ehuru visserligen ej i beslutet, såvida de ej, som ofta är fallet, äro valda ledamöter af utskottet. I utskottet skall det alltid finnas personer från de olika delarne af länet. Och så är det troligen äfven i många andra län. De hushållningssällskap, som ej redan ha en dylik klok anordning, kunna ju i det syftet vidtaga en förändring i stadgarne — jag är öfvertygad om, att det ej inom något sällskap skulle väcka opposition, om ett sådant förslag väcktes.

Här har äfven framhållits — och det framhölls särskildt af herr Ljungman — att det vore önskvärdt att få valda korporationer att handhafva administrationen för att få allting bättre utredt. Jag ber då herrarne besinna en sak. Om först hushållningssällskapen skulle bestå af obligatoriskt valda ledamöter, och sedan deras förvaltningsutskott likaså, och dessa ledamöter då skulle vara skyldiga att åtaga sig uppdraget, skyldiga att resa och att underkasta sig betydande omkostnader, så komme otvifvelaktigt såväl sällskapets som utskottets ledamöter att vilja ha betalning.

Men nu är förhållandet, att det finnes län med högst obetydliga tillgångar; ej alla äro nemligen lika lyckligt lottade som Malmöhus- och Göteborgs- och Bohus län, det finnes län, der de bränvinsmedel, som ingå till hushållningssällskapen, äro ganska ringa och der sålunda hvarje kostnad är afsevärd. Om då först ombuden vid sjelfva hushållningssällskapens sammanträden och sedan äfven utskottets ledamöter skulle hafva reseersättning och dagtraktamente,

så skulle kanske i dessa trakter större delen af hushållningssällskapens tillgångar komma att utgå i arfvoden. Men det är just det vackraste draget hos hushållningssällskapen, att i allmänhet de, som arbeta i dessa sällskaps tjänst, göra det utan något slags ersättning och endast af intresse för saken. Och måhända skulle detta oegennyttiga intresse för saken komma att dö ut, om organisationen förändrades på här föreslaget sätt, eller det hela förändrades till en vald representation.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla det yrkande, jag nyss gjorde, nemligen om afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren framhöll, att ett särskildt jordbruksdepartement snart torde komma att inrättas, och att man i följd deraf borde uppskjuta den nu föreliggande frågan, till dess chefen för ett sådant departement kunde taga densamma om hand.

För min del tror jag, att det icke är lämpligt att se saken från denna synpunkt. Skulle man nemligen uppskjuta en fråga, som är före till behandling, endast på den grund, att i framtiden någon ny administration eller nya förslag möjligen vore att vänta, är jag rädd för, att det blefve allt för stora hinder att få nödiga reformer till stånd. Jag tror, att chefen för civildepartementet med biträde af landtbruksstyrelsen kan taga denna sak om hand lika väl som den blifvande chefen för det ifrågasatta jordbruksdepartementet.

Min ärade vän och granne på södermanlandsbänken befinner sig egendomligt nog denna gång på den konservativa sidan. Jag undrar dock, om pluraliteten inom denna kammare vill följa honom. Jag åtminstone vill det icke, då jag så väl af motionen som af det betänkande, utskottet afgifvit, icke kan finna annat, än att det saknas all kontroll öfver och garanti för, att de allmänna medel, som för närvarande utgå till hushållningssällskapen, verkligen blifva på ett klokt och förståndigt sätt använda.

Utskottet har ju icke kunnat uppleta mer än en enda förordning af Kongl. Maj:t, som angår hushållningssällskapen, nemligen ett gammalt cirkulär från 1848; och der heter det i mom. 7, att hvarje år skall till landtbruksakademien — numera jemväl äfven till landtbruksstyrelsen — afgifvas berättelse om landtbrukets och dithörande näringars tillstånd inom hushållningsdistriktet, jemte de förändringar, som inom dem inträffat under föregående år. Men det finnes icke i detta cirkulär föreskrifvet, att hushållningssällskapen skola afgifva någon redovisning med afseende på de penningmedel, som stå till deras förfogande.

Den föregående talaren har påpekat, att Kongl. Maj:t fastställer stadgarne för hvarje hushållningssällskap äfvensom hvarje ändring af desamma. Ja, detta är ju alldeles riktigt. Men så vidt jag har mig bekant, förekommer icke någon bestämmelse, om hvilken myn-

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

dighet skall öfvervaka, att dessa stadgar verkligen efterlefvas. Jag har frågat en af landshöfdingarne här i kammaren, om det möjligtvis i landshöfdingeinstruktionen finnes någon föreskrift i detta hänseende. Men han svarade, att så icke var fallet. Nog borde det dock, enligt mitt förmenande, finnes en bestämmelse, att Konungens befallningshafvande skulle öfvervaka, att ifrågavarande stadgar efterlefvas och, i händelse så icke sker, hafva skyldighet att hos hushållningssällskapet derom göra anmaning eller, om detta icke hjälper, anmäla förhållandet hos Kongl. Maj:t.

Från flera håll hafva i dag anmärkningar gjorts mot motiven till utskottets skrifvelseförslag; och jag kan för min del icke underlåta att instämma i några af dessa anmärkningar.

Den första anmärkningen framställdes af en talare på elfborgsbänken, som förklarade, att han icke ansåg lämpligt, att Kongl. Maj:t och Riksdagen *gemensamt* skulle besluta om en sådan förordning som den nu ifrågasatta. Jag instämmer fullkomligt häri. Kongl. Maj:t har ju så stor magt rörande den administrativa lagstiftningen i öfrigt, att det vore nästan löjligt att söka minska densamma i afseende på ett jemförelsevis så obetydligt ärende som det ifrågavarande. Saken kunde ju så ordnas — som en annan talare föreslog — att Kongl. Maj:t utarbetade ett förslag i ämnet, hvaröfver Riksdagen finge yttra sig.

Det finnes äfven ett annat uttalande från utskottet, som jag icke anser välbetänkt. Utskottet säger, att alla gillena borde vara representerade i förvaltningsutskottet. Ja, det är alldeles rätt, om gillena ej äro flera till antalet, än att ett ombud från hvarje kunde utan olägenhet erhålla plats i utskottet. Men jag har i dag fått den uppgiften, att det finnes ett län med icke mindre än 30 gillen. Det är ju uppenbart, att en förvaltande myndighet, som bildas af ett 30-tal medlemmar, svårigen skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift.

Hvad utskottet hemställer i afseende på »vissa större utgifter eller ock utgifter för en följd af år», synes mig deremot vara ganska lämpligt.

I utskottets betänkande heter det vidare, »att utgifterna för hvarje år måste begränsas inom ramen af sällskapens för samma år disponibla tillgångar». Meningen med detta stadgande skulle, enligt hvad utskottets ordförande nyss upplyst, vara den, att ett hushållningssällskap icke skulle medgifvas rätt att skuldsätta sig. Om utskottet menar endast detta, har det verkligen menat allt för litet. Ty genom en dylik föreskrift skulle naturligtvis ett sällskap icke vara förhindradt besluta att använda en stor del af sina kapitaltillgångar under ett och samma år. Jag tror, att i detta hänseende närmare bestämmelser vore behöfliga, så att t. ex. beslut, som anginge användningen af någon del af kapitaltillgångarne, icke skulle få fattas och blifva giltiga utan viss kvalificerad majoritet.

Hvad slutligen beträffar rösträtten vid hushållningssällskapens sammanträden, stå motionären och utskottet på alldeles olika ståndpunkt. Jag kan för min del hvarken gifva den ene eller den andre alldeles rätt. Jag anser visserligen icke, att det bör blifva en representation, som fattar beslut i hushållningssällskapens angelägenheter, men å andra sidan anser jag, att försök bör göras att få någon garanti för, att verkligen hela länets eller hushållningsdistriktets olika delar blifva representerade vid sammanträdena. Jag tror därför, att det vore ganska välbetänt, om i en blifvande förordning angående hushållningssällskapens organisation t. ex. en sådan bestämmelse inflöte, att alla gillan inom distriktet skulle sända ombud, flera eller färre, till sällskapets sammanträden. Dock skulle dessa ombud, som naturligen borde utses på gillenas sammanträden, ej ega större rösträtt än hvarje annan ledamot, som infunne sig vid sällskapets allmänna sammanträden. Då man på detta sätt borde i någon mån vinna trygghet för, att medlemmar af hushållningssällskapet skulle från alla orter inom distriktet infinna sig på sammanträdena, blefve det svårare att åstadkomma voteringsöfverrumplingar till förmån för endast en del af länet.

Men jag har redan tillräckligt länge upptagit kammarens tid. Af hvad jag yttrat framgår, att jag å ena sidan vill vara med om en skrifvelse, åsyftande en förändring i det nuvarande förhållandet, men å den andra sidan icke kan till alla delar instämma i utskottets motivering till skrifvelseförslaget. Jag skall därför be att, i likhet med flere föregående talare, få yrka återremiss. Visserligen yttrades af den föregående talaren, att utskottet, i händelse man beslöte återremiss, finge svårt att uppsätta en motivering, som öfverensstämde med den eventuella kammarmajoritetens åsigt. Jag tror dock, att det för utskottet icke skulle blifva så svårt att med ledning af den nu förda diskussionen framlägga en motivering, som blefve tillfredsställande.

Herr Henricson: Herr talman! Att hushållningssällskapen i allmänhet verkat till nytta och gagn för vårt jordbruk, är jag den förste att erkänna, i synnerhet med tanken fäst på hushållningssällskapet inom det län, jag tillhör. Der ha nemligen ej sådana missförhållanden varit rådande, som motionären påpekat från andra håll. Der ha t. ex. från de särskilda gillena insändts protokoll till de allmänna sammanträden, som sällskapet årligen anordnar; och hafva gillena dervid haft några önskningsmål att framställa, har sällskapet i de allra flesta fall visat sig tillmötesgående vis å vis dessa.

Men då motionären så ifrigt betonat, att missförhållanden förefinnas, och att faktiskt under de nuvarande förhållandena öfverrumplingar kunnat ske vid omröstningen, vill jag icke neka, att det synes mig lämpligt, om man kunde få lagbestämmelser, som i hufvuddrag ordnade hushållningssällskapens verksamhet.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)

Utskottet har här bland annat föreslagit, att större anslag icke skulle emot förvaltningsutskottets afstyrkande kunna beviljas på en stämman, utan afgörandet derom skulle ske å två på hvarandra följande. Det anser jag vara en ganska välbetänkt åtgärd, som icke på något sätt kan hindra hushållningssällskapens verksamhet. Likaledes har utskottet föreslagit, att hvarje gille skulle vara representeradt vid sällskapens sammanträden. Jag skulle för min del anse det vara lämpligast, att, om de skola vara representerade, en ledamot från hvarje gille vore tillstädes vid de förvaltningsutskottens sammanträden, då den årliga inkomst- och utgiftstaten bestämmes, för att från gillena framställa de önskningsmål, som dessa kunde hafva skäl till och ville få framburna.

Men om vid hvarje sammanträde, som förvaltningsutskotten hafva, hela den stora styrelsen skulle vara närvarande, blefve detta verkligen en något tung apparat. Det kunde ju inom förvaltningsutskotten utses ett verkställande utskott, som skötte om de saker, som kunde förekomma å de mindre viktiga sammanträdena.

Motionären har också föreslagit en annan röstgrund. Han vill nemligen införa en anordning för omröstning medelst elektorer, han kallade dem visserligen valda ombud, men jag vill kalla dem elektorer. Elektorsomröstning hafva vi emellertid allt mer och mer kommit ifrån i andra hänseenden, och jag finner därför icke lämpligt att införa den här.

Enligt hans åsigt skulle det derjemte stå fritt för hvar och en ledamot att deltaga i sammanträdena, men då blefve det samma risk, som enligt hans uttalade farhåga kan förefinnas nu, nemligen att det icke blir plats för alla. Emellertid har det visat sig hittills icke vara någon fara i detta hänseende, utan sammanträdena ha kunnat hållas, och det har varit rum för de besökande, och jag tror icke, att det kommer att bli annorlunda hädanefter heller.

I hufvudsak skulle jag kunna vara med om utskottets förslag, men en enda punkt deri gör mig något betänksam. Det är just den, som påpekades af den förste talaren.

Det står der: »att utgifterna för hvarje år måste begränsas inom ramen af sällskapens för samma år disponibla tillgångar». Ja, mina herrar, då skulle man vara bunden så till vida, att man icke finge gå utöfver de medel, som årligen funnos. Men man kan ju ha en reservfond t. ex., derigenom att penningar blifvit afsatta för hvarje år, och då borde man väl hafva rätt att, då ett ärende föreläge, hvilket kräfde större utgifter än årets inkomster kunde bära, få anlita densamma.

Jag tror, att om man borttager ordet »samma år», så att det i stället komme att stå, att »utgifterna för hvarje år måste begränsas inom ramen af sällskapens disponibla tillgångar», så skulle det vara aldeles tillräckligt.

Om jag nu skulle sammanfatta hvad jag velat säga, så är det att jag anser, att några bestämmelser böra affattas rörande dessa

hushållningssällskap, men att dessa icke böra gifvas sådan omfattning, att de på något sätt lägga hinder i vägen för den nyttiga verksamhet, som sällskapen hittills utöfvat.

Jag skall emellertid för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag är säker om att kammarens ledamöter, åtminstone alla ifrån landsorten, och äfven många ifrån städerna, äro öfvertygade om att denna sak är af stor vikt och djupt ingripande betydelse. Ty jag är öfvertygad om att de måste omfatta frågan med lifligt intresse, då man vet, huru djupt ingripande i många våra förhållanden dessa hushållningssällskap äro, och med hvilket intresse deras verksamhet följes, i synnerhet därför att de hafva så stora summor till sin disposition.

Nu tror jag, att vi kunna vara ense om det, att de bestämmelser, som nu gälla beträffande hushållningssällskapens organisation, de lära nog vara af ingen eller åtminstone af mycket liten betydelse. Allt är ställt på de mest lösa boliner. Jag får verkligen säga, att det skulle förvåna mig, i fall icke kammaren skulle vara angelägen att göra någonting i det här fallet.

Det har här af flere talare upplysts, och jag är säker om att många andra känna det af egen erfarenhet, att hushållningssällskapens beslut ofta utfallit på de mest oväntade sätt. Utaf en inom hushållningsdistriktet belägen stad t. ex. — låt oss säga en stor stad — der ett hushållningssällskap har sitt sammanträde, kan omkring hälften eller tredjedelen vara ledamöter af hushållningssällskapet. När då en person vill ha ett beslut igenom, så bara skickar han omkring ett bud, som underrättar och kallar ute i staden, och så kommer det folk i legio, man vet snart sagdt icke hvarifrån de komma, och besluten gå sålunda ofta i rakt motsatt riktning mot hvad man trott.

Ute i länen är det på samma sätt, mellan de olika trakterna och orterna der råder ofta en så ifrig täflan, att man rent af kämpar för att få fram en person, som med sin röst kan bidra till besluten i förvaltningsutskottet.

Ja, det är, som sagdt, en så lös ställning, att man icke gerna kan tänka sig, att det bör få fortfara på det sättet.

Beträffande baron Bondes yttrande, så ber jag att få säga, att jag är alldeles öfvertygad om, att han vill göra det allra bästa för att på bästa sätt ordna länets angelägenheter. Men det är ofta så, att om man sitter inom förvaltningsutskottet och måhända der intar en dominerande ställning, så ser man sakerna annorlunda, har en annan föreställning om hvad som bör göras, än om man står utanför detsamma. Som sagdt, jag har funnit, att man bort få till stånd någon förordning, hvarigenom allt här vid lag blefve mera stabelt ordnadt, än hvad det nu är. Men en sådan förordning bör tillkomma genom beslut af Konung och Riksdag gemensamt. Jag kan icke se, att de talare, som uppträdt häremot, kunnat anföra några

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
fråga om hushållningssällskapens organisation
m. m.
(Forts.)

giltiga skäl, hvarför frågan skulle öfverlemnas till afgörande af Kongl. Maj:t ensam. Detta vore att ytterligare utvidga Konungens administrativa lagstiftningsmagt, och det finner jag vara hvarken nyttigt eller behöfligt.

Vi behöfva för närvarande endast skrifva till Kongl. Maj:t med begäran, att han måtte utarbeta förslag till förordning i ämnet, och sedan lägga fram detsamma till Riksdagens bepröfvande, det är alltsammans. Riksdagen får då yttra sig om detsamma, om den vill vara med derom eller att allt tills vidare förblir som det är.

Mig synes fullgiltiga skäl förefinnas för affåtandet af en skrivelse, ty genom att en skrivelse får afgå nu, kan Kongl. Maj:t ta hänsyn till hvad som här är uttaladt och de åtgärder som här förordats.

Skulle det sedan befinnas, efter antagandet af en förordning i ämnet, att den icke verkar såsom den bör, så är det icke omöjligt att få en rättelse tillstånd härutinnan på vanlig väg. Jag är visserligen för min del icke fullt tillfredsstäld med utskottets förslag — jag är nemligen icke nöjd med hvad utskottet skrivit beträffande röstgrunden — men man får icke allt som man vill och får ändock vara nöjd. Det synes mig därför, som om kammaren borde kunna sluta sig omkring utskottets förslag.

Jag skall tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman, mina herrar! I likhet med motionären anser jag, att de särskilda bestämmelser, som finnas angående hushållningssällskapen, äro otillräckliga, och att det torde vara nödvändigt, att någon ändring härutinnan göres.

Möjligen vore det allra bäst, att hushållningssällskapen upplöstes, och att de ärenden, som äro till behandling af dem hänvisade, öfverflyttades till landstingen. Härom föreligger emellertid icke någon motion. Vid sådant förhållande, och då utskottet icke ansett sig ega någon motionsrätt, har dess utlåtande hufvudsakligen gått i samma riktning, som motionären antydt. Låt vara att de anvisningar, utskottet här velat gifva, icke äro de allra bästa, så bör väl den diskussion, som här i kammaren under en lång stund förts, blifva för Kongl. Maj:t tillgänglig. Skulle Kongl. Maj:t finna, att de anvisningar, som af åtskilliga talare lemmats, vore bättre än de, utskottet haft att bjuda på, torde också mera hänsyn komma att tagas till dem.

För min del kan jag, i den ställning frågan är, icke annat än vidhålla det resultat, hvartill utskottet kommit.

Jag tillåter mig för den skull vördsammast yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

*Angående
ändring i
fråga om hus-
hållningssäll-
skapens orga-
nisation
m. m.
(Forts.)*

§ 7.

Efter föredragning vidare af

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts memorial, N:o 9, i anledning af en till utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till en allmän pensionering, deruti utskottet anhöll, att på anförda skäl få återlemna ifrågavarande af herr *J. Nilsson* i Sorröd afgifna motion N:o 178, begärdes ordet af

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då Kongl. Maj:ts proposition n:o 55, angående försäkring för beredande af pension eller lifränta, blifvit öfverlemnad till behandling af särskilda utskottet n:o 2, och då vid det förhållande att den motion, som nu föreligger till behandling, jemväl afser allmän pensionering eller lifränta, det torde vara fullt lämpligt, att ett och samma utskott handlägger dessa båda ärenden, tar jag mig friheten hemställa, att kammaren måtte besluta öfverlemna motionen till behandling af särskilda utskottet n:o 2.

Vidare anfördes icke. Med bifall till utskottets anhållan att få till kammaren återlemna den ifrågavarande motionen, beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af särskilda utskottet N:o 2.

§ 8.

Föredrogs och bifölls *Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts* utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förbud i vissa fall mot användande af s. k. totalisator vid kapplöpningar.

§ 9.

Härefter föredrogs *Andra Kammarens första tillfälliga utskotts* utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisningen i välskrifning vid de allmänna läroverken.

*Angående
undervisnin-
gen i välskrif-
ning vid de
allmänna
läroverken.*

Uti en inom *Andra Kammaren* väckt och till utskottet hänvisad motion (n:o 3) hade herr *E. H. Sjövall* hemställt,

»att riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder därför, att undervisningen i välskrifning vid våra allmänna läroverk utsträckes äfven till 4:de och 5:te klasserna

Angående undervisningen i välskrifning vid de allmänna läroverken. samt framdeles ej vidare anförtros åt andra lärare än sådana, som, på sätt Kongl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, styrkt sig för dess meddelande ega erforderlig skicklighet.»

(Forts.) Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke för närvarande måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Herr Sjövall begärde ordet och yttrade: I nu föreliggande motion uppställas, säger utskottet, tvenne önskningsmål med afseende på välskrifningsundervisningen vid våra allmänna läroverk, det ena ett ökad antal undervisningstimmar, och det andra nödig kompetens hos dem, som skola meddela undervisning i detta ämne; huruvida utskottet delar motionärens åsigt i fråga om första punkten, derpå blir man af dess utlåtande icke rätt klok. Det medgifver emellertid, att det genom kongl. kungörelsen af den 22 mars 1895 ökade timantalet för ämnet var ett framsteg, och att den genom samma kungörelse till feriearbetet förlagda öfningen deri är af ganska tvifvelaktigt gagn, hvidan en ytterligare utsträckning af välskrifningsundervisningen till 4:de och 5:te klasserna nog kunde vara värd att tänka på. Den ändring i undervisningsplanen, som deraf betingades, kunde dock ej blifva annat än ett lappverk och torde därför böra uppskjutas till den förväntade stora skolreformens dag.

Beträffande den andra punkten i motionen förklarar utskottet tydligt och klart, att det i likhet med motionären anser det vara ett önskemål, att de lärare, som undervisa i välskrifning, blifva utrustade med nödig kompetens härför. Det låter sig emellertid, menar man, på grund af vissa praktiska svårigheter vid genomförandet, icke göra att redan nu stadga obligatorisk kompetens i detta afseende.

Då utskottet sålunda i det stora hela skänkt motionen sitt erkännande och då det genom sin hemställan till kammaren, att motionen *icke för närvarande* må föranleda till någon dess åtgärd, till och med varit vänligt nog att ställa i perspektiv ett uppnående af deri framhållna önskningsmål i en framtid, så kunde det ju synas pretentiöst att icke låta dervid bero. Men inte blir den, som fryser eller hungrar, belåten med att man erkänner, att det är kallt och att mat är nödvändig, nej, han vill ha hvad han behöfver, då först kan han fatta uppriktigheten i en annans uttalade medkänsla. Så blir nog heller aldrig någon, som blottat ett missförhållande och upptäckt en brist, tillfredsställd med endast ett erkännande af det ena eller andra, utan afhjulpna vill han hafva dem, om han skall bli nöjd.

För att nu ådagalägga orätmätigheten af den i utskottsutlåtandet liggande insinuationen, att jag skulle ha farit åstad i ogjordt väder, vill jag först påminna om, att det af mig framdragna och påvisade missförhållandet är, endast efter min egen erfarenhet, halfsekels-gammalt, och att det sålunda ingalunda kan anses för tidigt att taga i tu dermed. Fäster jag mig sedan vid det argument, utskottet

förelagt mot mitt första yrkande, eller att utsträckning af välskrifningsundervisningen till 4:de och 5:te klasserna skulle endast bli ett lappverk, så frågas nemligen, hvilketdera som är att föredraga, ett trasigt plagg eller ett lappadt. Inte kan jag i längden dölja ett hål genom att ständigt hålla handen för, och inte hjälpes det genom att själf icke vilja se det. Då andra se det och peka på det, och jag inte har råd eller lägenhet att genast skaffa mig ett splitter nytt plagg, må det väl i alla fall vara bättre att ha en lapp än ett hål. Att ett hål, en brist förelåg, erkändes ju redan genom 1895 års kungörelse, hvilken ökade timantalet för välskrifningsundervisningen i 2:dra klassen med 1 timme. Efter mitt ringa förmenande kunde emellertid denna timme med vida större fördel förläggas till 4:de klassen, och så en rättstafningstimme i 5:te klassen öfverlätas åt välskrifningsläraren. Genom ett sådant tillvägagående skulle välskrifningsundervisningen blifva tillgodosedd på ett sådant sätt, att gossens stil vunne stadga, och den inlärdas kroppsställningen m. m. bevarades. Mitt första önskemål vore derigenom vunnet. Dess berättigande har af Kongl. Maj:t också helt nyligen erkänts, då i lasseschemat för den vid nya elementarskolan härstädes i höstas införda så kallade praktiska avslutningsklassen, alltså i 6:te klassen, införts undervisning jemväl i välskrifning.

Vänder jag mig så till de praktiska svårigheter, som efter utskottets åsigt lägga hinder i vägen för ett realiserande redan nu af mitt andra önskningsmål, så synas mig icke heller dessa vara så oöfvervinneliga.

I likhet med utskottet anser jag det mest praktiska sättet för målets vinnande vara att utbilda och anställa teckningslärare såsom undervisare i välskrifning. Det behöfdes då blott ett stadgande af Kongl. Maj:t, att hvarje teckningslärare, som hädanefter tillsättes, skall hafva genomgått den vid tekniska skolan i Stockholm anordnade kursen i välskrifning samt vara skyldig meddela undervisning i detta ämne vid det läroverk, der han blir anställd. Genom skrifvelse till samtliga allmänna läroverkens rektorer kunde vidare upplysning erhållas, huruvida redan anställd teckningslärare eller lämplig ämneslärare vid de respektive läroverken kunde finnas villig att mot skäligt understöd deltaga i en eventuel, särskildt för dem vid sagda skola under närmaste sommarferier anordnad kurs i välskrifning mot skyldighet att sedan hvar och en vid sitt läroverk deri tills vidare meddela undervisning. Komme denna kurs så till stånd, skulle alltså härigenom och genom utfärdande af förutnämnda stadgande på ett bra enkelt sätt det hela kunna ordnas till samtliga parters belåtenhet.

Då välskrifningsundervisningen, enligt mitt förmenande, är ett ibland de viktigaste undervisningsämnena på våra allmänna läroverks nedre och mellanstadium, då, såsom det nu är stäldt, icke blott en underhållig undervisning deri meddelas, utan äfven sådana gossar, som kommit in i skolorna med en bra handstil, ej sällan der fått den försämrad, och då dessa missförhållanden, troligen kända och

Angående undervisningen i välskrifning vid de allmänna läroverken.

(Forts.)

*Angående
undervisning
i välskrifning
vid de
allmänna
läroverken.*
(Forts.)

beklagade af alla de kammarledamöter, som hafva eller haft barn vid våra allmänna läroverk, ganska lätt kunna på nu föreslagna sätt nöjaktigt afhjelpas, så vågar jag i vår dyrbaraste egendoms, i våra uppväxande barns intresse vördsamt anhålla om Andra Kammarens välvilliga understöd för vinnande af det mål, jag i min motion framhållit. Härigenom skulle då sent omsider ett missförhållande afhjelpas, som så länge väckt föräldrars och målsmans rättmätiga harm, då i de skolor, dit de måst skicka sina barn, undervisning i detta ämne ofta så bedrifvits, att den förmåga, med hvilken de kommit dit, snarare blifvit förringad, enär, såsom bekant, ämnet på många ställen blifvit så vanskött, att man ansett sig kunna öfverlemna det åt hvem som helst, blott han haft förmåga upprätthålla disciplinen i klassen. Hvar och en, som har barn i skolan, måste vara intresserad af att ett sådant oefterrättighetsförhållande icke får fortgå. Välskrifning är ju dock ett för de praktiska banorna så viktigt ämne, och hårdt är det, att, såsom nu icke så sällan är fallet, den, som genomgått ett allmänt läroverk och sedan söker plats på något kontor, blir afvisad med det svaret: vi kunna icke använda er, förrän ni skaffat er en bättre stil.

För att råda bot för sådana missförhållanden anhåller jag om kammarens bifall till min motion.

Herr Pettersson i Österhaninge: Det är som vi hört två önskningsmål, som motionären framhållit och omkring hvilka motionen rör sig. Det ena berör vissa ändringar i undervisningsplanen till fromma för välskrifningen, och det andra gäller kompetensen hos de personer, som i detta ämne skola meddela undervisning. Beträffande första punkten föreställer jag mig, att denna kammare skall vidblifva den uppfattning, som uttalades vid förra riksdagen, då fråga var om att vidtaga förändringar i undervisningsplanen till förmån för undervisningen i geografi. Kammaren visade sig då hysa den uppfattningen, att det icke vore skäl att hålla på med detaljreformer, utan att man i stället borde arbeta på utförandet af den genomgripande reform i undervisningen, som i hvarje fall snart måste vidtagas.

Hvad beträffar det andra önskningsmålet, eller frågan om kompetensen hos dem, som skola meddela undervisning i välskrifning, så har utskottet erkänt det berättigade i motionärens kraf härutinnan, men icke vågat att förorda ett allt för brådstörtadt genomförande af saken, emedan detta skulle medföra afsevärda olägenheter för läroverken. Den väg, på hvilken utskottet ansett att man borde fortsätta, och hvilken motionären nyss också omnämnde, är att uppdraga undervisningen i välskrifning åt teckningsläraryn, hvilka numera erhålla tillräcklig utbildning för undervisning i detta ämne. Då nu till utskottets och kammarens kännedom kommit, att äfven Kongl. Maj:t har samma åsigt och vill, i den mån derför nödiga medel kunna erhållas, anställa sådana teckningslärare för

undervisning i välskrifning, så tror jag, att vi för närvarande kunna vara nöjda härmed och hoppas, att en dylik anordning måtte i allt vidsträcktare mån kunna genomföras till gagn för undervisningen i välskrifning, som ju onekligen har en icke ringa praktisk betydelse. — Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Angående undervisningen i välskrifning vid de allmänna läroverken.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om införande af bestämmelse derom, att till justitieombudsman icke skulle kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

Angående förbud mot att till justitieombudsman må kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *A. Petersson* i Påboda afgifna motion, n:o 50. ej måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

I fråga härom anförde:

Herr *Petersson* i Påboda: Herr talman! Mina herrar! Att konstitutionsutskottet afstyrkt föreliggande motion är ju icke precis så förvånande eller oväntadt, men det sätt, hvarpå konstitutionsutskottet gjort det, är kanske så mycket mera anmärkningsvärdt. Det ser ut, som om konstitutionsutskottet hade tänkt, att emot ett dylikt förslag måste man tillgripa alldeles exceptionella medel och att det här gälde att gifva ett dräpslag icke endast åt motionen, utan också åt motionären. Derför har också konstitutionsutskottet, så att säga, letat fram de starkaste uttryck, som funnits i utskottets ordlista. Med anledning häraf ber jag att för konstitutionsutskottets här närvarande ärade ledamöter få förklara, att jag alls icke känner mig förkrossad af detta slag, utan tager det med den allra djupaste resignation och det största lugn. Jag tror också, att konstitutionsutskottet, hvars ärade medlemmar ju samt och synnerligen representera det högsta måttet af klokhet i högvigtiga konstitutionella frågor och — hvarför icke äfven — i diplomatisk smidighet och finess, skulle hafva bevarat sin auktoritet fullt ut lika bra, om icke dess nu föreliggande motivering kommit till stånd. Hvilka uttryck i motiveringen, jag härmed åsyftat, torde vara tydligt för hvar och en.

Emellertid ber jag att få erinra något litet om de synpunkter, från hvilka jag sett denna fråga — synpunkter, hvilka ju kunna vara okloka, det är möjligt, ty en hvar ser saken på sitt sätt och det torde ofta vara svårt att afgöra, hvad som kan vara absolut klokt eller oklokt. Man behöfver icke allt för mycket läsa våra grundlagar för att finna, att det finnes en fundamental princip, som

Angående förbud mot att till justitieombudsman må kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

(Forts.)

liksom en röd tråd löper genom hela vår statsförfattning. Denna princip är den, att de olika statsmagterna äro ställda, så att säga, jemside med hvarandra och utrustade med organ hvar för sin särskilda verksamhet, men också för att kunna återhålla, reglera och kontrollera hvarandra. För att belysa detta, ber jag att få erinra om den motivering, hvarmed 1809 års konstitutionsutskott beledsagade sitt förslag till ny regeringsform. Bland annat heter det der: »Utskottet har sökt bilda en *Styrande Magt*, verksam inom bestämda former, med enhet i beslut och full kraft i medlen att dem utföra; *En Lagstiftande Magt*, visligt trög till verkning, men fast och stark till motstånd; *En Domare-Magt*, sjelfständig under Lagarne, men ej sjelfherskande öfver dem. Det har vidare sökt rigta dessa magter till inbördes bevakning, till inbördes återhåll, utan att dem sammanblanda, utan att lemna den återhållande något af den återhållnas verkningsförmåga. På dessa hufvudgrunder af statsmagternas särskilda bestämmelse och ömsesidiga motvigt skall den statsförfattning hvila, som utskottet föreslagit.» Jag behöfver icke erinra om namnen på statskrafterna uti detta motvigtssystem. De äro bekanta för hvar och en. Jag vill endast fastslå, att den institution, hvarom här är fråga, justitieombudsmannainstitutionen, också är ett moment i detta jemvigtssystem och, efter mitt förmenande, ett mycket viktigt moment. Derom heter det i samma memorial: »Utskottet är dock derom öfvertygad, att en sann medborgerlig anda icke länge skall saknas hos ett ursprungligen fritt och manligt folk, som njuter en under grundlagens helgd skyddad tryckfrihet, hvars regeringsärenden offentligen behandlas och granskas, hvars allmänna och individuella rättigheter iakttagas af en utaf National-Representationen förordnad väktare öfver lagarnes efterlefnad, af domare och embetsmän och hvars fullmäktige, Rikets Ständer, äro i sjelfva grundlagen kallade att å bestämda tider ovilkorligen sammankomma».

Jag finner häraf, att detta konstitutionsutskott och våra grundlagsstiftare på den tiden inordnat denna institution såsom ett moment just i det motvigtssystem, hvarom jag nyss talade. Nu är det tydligt, att embets- och tjänstemän inom de olika styrelsegrenarne väl i regeln äro organ för den styrande magten. Justitieombudsmannen åter är afsedd att vara ett ibland de organ, de medel, som äro satta i folkets hand, för att återhålla, reglera och öfvervaka den motsatta magten. Hvad jag har föreslagit, är därför, mina herrar, endast en utdragen konsekvens af hvad som ligger i sjelfva justitieombudsmannainstitutionens natur. Emellertid har utskottet nu sagt, att hvad jag föreslagit, är mycket oklokt, och det kan ju hända, att så är; jag vill icke vidare tvista med utskottet derom. Jag skall emellertid be att få påpeka ännu några omständigheter. Utskottet säger, att det är lättast att få personer med lagkunskap och erfarenhet just bland embetsmännen. Det har jag icke förnekat, men jag har sagt, att det också torde finnas personer utom embetsmannacorpsen

med kvalifikationer för denna viktiga post, och utom lagkunskap och erfarenhet har jag vågat framhålla en annan egenskap såsom varande en mycket viktig förutsättning för ett framgångsrikt handhafvande af justitieombudsmansbefattningen, nemligen fullkomlig sjelfständighet och frihet, och jag har trott, att man skulle finna denna viktiga förutsättning lättare utom embetsmännens leder än inom desamma. Det är nemligen så, att, huru fullkomlig man än må vara, man dock känner en viss samhörighet och solidaritet just med den korporation, som man sjelf tillhör, i synnerhet om man går och väntar på en högre befordran. Om den af mig påpekade faran i detta hänseende, att justitieombudsmannen håller på att inordnas i det allmänna systemet och embetsmannakarrieren, om den saken har utskottet icke uttalat sig. Utskottet har emellertid längre fram i betänkandet hänvisat till en förteckning öfver de personer, som från institutionens början och till dess slut blifvit valda till justitieombudsmän, och påpekat, att under hela tiden blott två personer blifvit valda, hvilka icke vid valet varit statens embetsmän. Nå väl, bland dessa båda finner jag den första justitieombudsman, som af Rikets Ständer valdes, och det är ju ganska anmärkningsvärdt, att just 1809 års Ständer icke valde en embetsman, utan sökte utom deras led. För öfrigt vill jag påpeka, att hvad kontinuiteten beträffar, som ju också är en viktig sak, ingen af de öfriga justitieombudsmännen har tienstgjort så länge som Mannerheim och Fröman, hvilken sistnämnde icke heller var embetsman, då han valdes. Mannerheim tienstgjorde nemligen 14 år och Fröman 23 år. Jag finner häri ett stöd för den mening, som jag framhållit, eller att man utom embetsmännens led skulle kunna finna lämpliga personer för denna viktiga plats. Skulle man kunna tala om någon glansperiod, hvilket jag icke känner, inom justitieombudsmansinstitutionens historia, så hemställer jag, om icke dessa båda, hvilka icke voro embetsmän, då de valdes, fullgjort sina pligter så, att institutionen utvecklats just i den riktning, som grundlagen angifver.

Jag skall emellertid, som frågan nu ligger, icke besvara kammaren med att göra något yrkande om bifall, ty det torde väl vara alldeles lönlöst, och hvad beträffar den passus i utskottets betänkande, deri det heter, att förslaget är särdeles oklokt, så må det stå der såsom en prydnad för konstitutionsutskottet, om det nu är en sådan. Men jag skall sluta, der jag börjat, och säga, att jag icke tror, att det varit konstitutionsutskottet ovärdigt, om det på ett annat och bättre sätt, än nu skett, häfdat den gamla kända Geijerska satsen: lydnad för gällande lag, men öppen rätt att begära en annan och bättre.

Herr Ljungman: Gent emot motionärens anförande vill jag blott säga, att utskottet hyser den vördnad för 1809 års regeringsform, att det icke utan bevis och anförda skäl vill tillstyrka ändringar deri. Motionären har visserligen anført ord, ord, ord, men icke verkliga bevis. Hade grundlagen innehållit bestämmelse om, att man

Angående förbud mot att till justitieombudsman må kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

(Forts.)

Angående förbud mot att till justitieombudsman må kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

(Forts.)

vore tvungen att uteslutande eller företrädesvis välja embetsmän, då hade saken varit annorlunda; men grundlagen lemnar Riksdagen full frihet att välja den lämpligaste, vare sig han är embetsman eller icke. Se vi på dem, som från och med 1809 hafva blifvit valda, så hafva de alla fått embetsmannabildning såväl den förste, som varit förste expeditionssekreterare och sålunda äfven han skolad såsom embetsman, som äfven den åberopade herr Fröman, hvilken länge hade varit sekreterare i justitieombudsmannens expedition och således på sätt och vis gått tjenstemannavägen äfven han. Emellertid vill jag visst icke motsäga den uppfattningen, att det kunde vara lämpligt att välja äfven andra personer än embetsmän, då lämpliga sådana finnas att tillgå; och jag är också öfvertygad, att Riksdagen kommer att handla så, när tillfälle dertill en gång gifves.

Hvad för öfrigt saken beträffar, tror jag, att man i vår grundlag har större svagheter att påvisa, hvilka tariffva ändring; ty i detta fall kan jag icke finna annat, än att grundlagen är förträfflig. Jag kan icke inse, hvarför man nu skulle inskränka en magt och befogenhet, som Riksdagen har, då denna befogenhet innebär en fördel och icke missbrukats.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Höglund: Jag tror i likhet med den föregående talaren, att motionären har alldeles öfverdrifvit den fara, som skulle hota derifrån, att embetsmän blifva valda. Jag hemställer också, om det kan vara lämpligt, att alla embetsmän skulle uteslutas från möjligheten att kunna väljas till justitieombudsman, ty då skulle således äfven hela domarecorpsen blifva utesluten.

Det var dock egentligen icke härom, utan om något annat, som jag hade velat säga några ord. Motionären talade något om, att tätta ombyten i justitieombudsmannainstitutionen icke äro lämpliga, och deri instämmer jag med honom. Det har dock icke utan skäl anmärkts, att Riksdagen sjelf icke tyckes vara alltför rädd för ombyten. Men en långt större fara anser jag hota institutionen, än som kan hota den genom att embetsmän kunna väljas, om partiväsendet skulle i regeln få inverka på platsens besättande och föranleda ombyten på densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Till bordläggning anmälde:

statsutskottets utlåtande och memorial n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjetta hufvudtiteln gjorda framställningar om anslag för sjökommunikationer;

n:o 32, i anledning af väckt motion i fråga om förvärfvande för staten af Trollhätte kanal m. m.;

n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående nedsättning och afskrifning af hospitalens till statsverket indragna afgälder af fast egendom;

n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphörande af Lunds domkyrkas rätt till s. k. erkänsla vid försäljning af domkyrkoskattehemman;

n:o 35, i anledning af väckt motion om afskrifning af vedhyggsterräntan och tågtekarlsräntan å bergsfrälsejorden i Falu fögderi m. m.;

n:o 36, i anledning af väckt motion om fullständig afskrifning af grundskatterna från och med år 1899;

n:o 37, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om rust- och rotehållets sättande på vakans m. m.;

n:o 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående borttagande eller nedsättning af de för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker utgående, för skogsförvaltningens lönestat beräknade utsyningsafgifter;

n:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och

n:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.

§ 12.

Herr *J. Nordin* i Hammerdal aflemnade en af honom jemte herr *O. H. Ström* undertecknad motion, n:o 220, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af § 2 mom. 2 i förordningen angående handel med ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876.

Motionen bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr friherre *C. C:son Bonde* under 4 dagar fr. o. m. den 10 dennes;
herr *A. G. Andersson* i Himmelsby under 3 dagar fr. o. m.
den 7 dennes;
och herr *A. Petersson* i Påboda under 7 dagar fr. o. m. den
9 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,3 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Måndagen den 7 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 herrar *J. Nordins* i Hammerdal och *O. H. Ströms* i senaste sammanträde bordlagda motion, n:o 220.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37 och 38.

§ 3.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial:

n:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och

n:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel,

blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarne bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.

§ 5.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående anslag till bestridande af kostnaderna för det skandinaviska naturforskaremötet i Stockholm år 1898.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 6.

Likaledes bordlades en af herr *Ernst Carlson* nu afgifven motion, n:o 221, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utsträckt rätt för realstudent att aflägga vissa förberedande akademiska examina.

§ 7.

Till bordläggning anmaldes Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående statens öfvertagande af utbildning utaf lärare vid småskolor.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.